අඞ්ගුත්තරනිකායො

දුකනිපාතපාළි

ධම්මවිචය

පටුන

"ධම්මා සුතා ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා."

(මහා සුඤ්ඤත සුත්තං; මජ්ඣිම නිකායො, උපරිපණ්ණාසකො, සුඤ්ඤත වග්ගො.)

පටුන සංස්කරණය - භික්ඛු ධම්මවිහාරි

(ඡට්ඨ සංගායනා ත්‍රිපිටක වැඩසටහනින් උපුටා සකසන ලදී)

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

අඞ්ගුත්තරනිකායො

දුකනිපාතපාළි

1. පඨමපණ්ණාසකං

1. කම්මකරණවග්ගො

1. වජ්ජසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, වජ්ජානි. කතමානි ද්වෙ? දිට්ඨධම්මිකඤ්ච වජ්ජං සම්පරායිකඤ්ච වජ්ජං. කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, දිට්ඨධම්මිකං වජ්ජං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පස්සති චොරං ආගුචාරිං රාජානො ගහෙත්වා විවිධා කම්මකාරණා [විවිධානි කම්මකරණානි (ක.)] කාරෙන්තෙ; කසාහිපි තාළෙන්තෙ, වෙත්තෙහිපි තාළෙන්තෙ, අද්ධදණ්ඩකෙහිපි තාළෙන්තෙ, හත්ථම්පි ඡින්දන්තෙ, පාදම්පි ඡින්දන්තෙ, හත්ථපාදම්පි ඡින්දන්තෙ, කණ්ණම්පි ඡින්දන්තෙ, නාසම්පි ඡින්දන්තෙ, කණ්ණනාසම්පි ඡින්දන්තෙ, බිලඞ්ගථාලිකම්පි කරොන්තෙ, සඞ්ඛමුණ්ඩිකම්පි කරොන්තෙ, රාහුමුඛම්පි කරොන්තෙ, ජොතිමාලිකම්පි කරොන්තෙ, හත්ථපජ්ජොතිකම්පි කරොන්තෙ, එරකවත්තිකම්පි කරොන්තෙ, චීරකවාසිකම්පි කරොන්තෙ, එණෙය්‍යකම්පි කරොන්තෙ, බළිසමංසිකම්පි කරොන්තෙ, කහාපණිකම්පි කරොන්තෙ, ඛාරාපතච්ඡිකම්පි [ඛාරාපටිච්ඡකම්පි (ස්‍යා. කං. ක.)] කරොන්තෙ, පලිඝපරිවත්තිකම්පි කරොන්තෙ, පලාලපීඨකම්පි [පලාලපිට්ඨිකම්පි (සී.)] කරොන්තෙ, තත්තෙනපි තෙලෙන ඔසිඤ්චන්තෙ, සුනඛෙහිපි ඛාදාපෙන්තෙ, ජීවන්තම්පි සූලෙ උත්තාසෙන්තෙ, අසිනාපි සීසං ඡින්දන්තෙ.

‘‘තස්ස එවං හොති – ‘යථාරූපානං ඛො පාපකානං කම්මානං හෙතු චොරං ආගුචාරිං රාජානො ගහෙත්වා විවිධා කම්මකාරණා කාරෙන්ති; කසාහිපි තාළෙන්ති, වෙත්තෙහිපි තාළෙන්ති, අද්ධදණ්ඩකෙහිපි තාළෙන්ති, හත්ථම්පි ඡින්දන්ති, පාදම්පි ඡින්දන්ති, හත්ථපාදම්පි ඡින්දන්ති, කණ්ණම්පි ඡින්දන්ති, නාසම්පි ඡින්දන්ති, කණ්ණනාසම්පි ඡින්දන්ති, බිලඞ්ගථාලිකම්පි කරොන්ති, සඞ්ඛමුණ්ඩිකම්පි කරොන්ති, රාහුමුඛම්පි කරොන්ති, ජොතිමාලිකම්පි කරොන්ති, හත්ථපජ්ජොතිකම්පි කරොන්ති, එරකවත්තිකම්පි කරොන්ති, චීරකවාසිකම්පි කරොන්ති, එණෙය්‍යකම්පි

කරොන්ති, බළිසමංසිකම්පි කරොන්ති, කහාපණිකම්පි කරොන්ති, ඛාරාපතච්ඡිකම්පි කරොන්ති, පලිඝපරිවත්තිකම්පි කරොන්ති, පලාලපීඨකම්පි කරොන්ති, තත්තෙනපි තෙලෙන ඔසිඤ්චන්ති, සුනඛෙහිපි ඛාදාපෙන්ති, ජීවන්තම්පි සූලෙ උත්තාසෙන්ති, අසිනාපි සීසං ඡින්දන්ති. අහඤ්චෙව [අහඤ්චෙ (?)] ඛො පන එවරූපං පාපකම්මං කරෙය්‍යං, මම්පි රාජානො ගහෙත්වා එවරූපා විවිධා කම්මකාරණා කාරෙය්‍යුං; කසාහිපි තාළෙය්‍යුං...පෙ.... අසිනාපි සීසං ඡින්දෙය්‍යු'න්ති. සො දිට්ඨධම්මිකස්ස වජ්ජස්ස භීතො න පරෙසං පාභතං විලුම්පන්තො චරති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දිට්ඨධම්මිකං වජ්ජං.

''කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, සම්පරායිකං වජ්ජං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'කායදුච්චරිතස්ස ඛො පන පාපකො දුක්ඛො විපාකො අභිසම්පරායං, වචීදුච්චරිතස්ස පාපකො දුක්ඛො විපාකො අභිසම්පරායං, මනොදුච්චරිතස්ස පාපකො දුක්ඛො විපාකො අභිසම්පරායං. අහඤ්චෙව ඛො පන කායෙන දුච්චරිතං චරෙය්‍යං, වාචාය දුච්චරිතං චරෙය්‍යං, මනසා දුච්චරිතං චරෙය්‍යං. කිඤ්ච තං යාහං න කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජෙය්‍ය'න්ති. සො සම්පරායිකස්ස වජ්ජස්ස භීතො කායදුච්චරිතං පහාය කායසුචරිතං භාවෙති, වචීදුච්චරිතං පහාය වචීසුචරිතං භාවෙති, මනොදුච්චරිතං පහාය මනොසුචරිතං භාවෙති, සුද්ධං අත්තානං පරිහරති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සම්පරායිකං වජ්ජං. ''ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ වජ්ජානි. තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – 'දිට්ඨධම්මිකස්ස වජ්ජස්ස භායිස්සාම, සම්පරායිකස්ස වජ්ජස්ස භායිස්සාම, වජ්ජභීරුනො භවිස්සාම වජ්ජභයදස්සාවිනො'ති. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බං. වජ්ජභීරුනො, භික්ඛවෙ, වජ්ජභයදස්සාවිනො එතං පාටිකඞ්ඛං යං පරිමුච්චිස්සති සබ්බවජ්ජෙහී''ති. පඨමං.

2. පධානසුත්තං

2. ''ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, පධානානි දුරභිසම්භවානි ලොකස්මිං. කතමානි ද්වෙ? යඤ්ච ගිහීනං අගාරං අජ්ඣාවසතං චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානුප්පදානත්ථං පධානං, යඤ්ච අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතානං සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගත්ථං පධානං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පධානානි දුරභිසම්භවානි ලොකස්මිං.

''එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං පධානානං යදිදං සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගත්ථං පධානං. තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – 'සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගත්ථං පධානං පදහිස්සාමා'ති. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බ''න්ති. දුතියං.

3. තපනීයසුත්තං

3. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා තපනීයා. කතමෙ ද්වෙ? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස කායදුච්චරිතං කතං හොති, අකතං හොති කායසුචරිතං; වචීදුච්චරිතං කතං හොති; අකතං හොති වචීසුචරිතං; මනොදුච්චරිතං කතං හොති, අකතං හොති මනොසුචරිතං. සො ‘කායදුච්චරිතං මෙ කත’න්ති තප්පති, ‘අකතං මෙ කායසුචරිත’න්ති තප්පති; ‘වචීදුච්චරිතං මෙ කත’න්ති තප්පති, ‘අකතං මෙ වචීසුචරිත’න්ති තප්පති; ‘මනොදුච්චරිතං මෙ කත’න්ති තප්පති, ‘අකතං මෙ මනොසුචරිත’න්ති තප්පති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා තපනීයා’’ති. තතියං.

4. අතපනීයසුත්තං

4. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා අතපනීයා. කතමෙ ද්වෙ? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස කායසුචරිතං කතං හොති, අකතං හොති කායදුච්චරිතං; වචීසුචරිතං කතං හොති, අකතං හොති වචීදුච්චරිතං; මනොසුචරිතං කතං හොති, අකතං හොති මනොදුච්චරිතං. සො ‘කායසුචරිතං මෙ කත’න්ති න තප්පති, ‘අකතං මෙ කායදුච්චරිත’න්ති න තප්පති; ‘වචීසුචරිතං මෙ කත’න්ති න තප්පති, ‘අකතං මෙ වචීදුච්චරිත’න්ති න තප්පති; ‘මනොසුචරිතං මෙ කත’න්ති න තප්පති, ‘අකතං මෙ මනොදුච්චරිත’න්ති න තප්පති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා අතපනීයා’’ති. චතුත්ථං.

5. උපඤ්ඤාතසුත්තං

5. ‘‘ද්වින්නාහං, භික්ඛවෙ, ධම්මානං උපඤ්ඤාසිං – යා ච අසන්තුට්ඨිතා කුසලෙසු ධම්මෙසු, යා ච අප්පටිවානිතා පධානස්මිං. අප්පටිවානී සුදාහං, භික්ඛවෙ, පදහාමි – ‘කාමං තචො ච න්හාරු [නහාරු (සී.ස්‍යා. කං. පී.)] ච අට්ඨි ච අවසිස්සතු, සරීරෙ උපසුස්සතු මංසලොහිතං, යං තං පුරිසථාමෙන පුරිසවීරියෙන පුරිසපරක්කමෙන පත්තබ්බං න තං අපාපුණිත්වා වීරියස්ස සණ්ඨානං භවිස්සතී’ති. තස්ස මය්හං, භික්ඛවෙ, අප්පමාදාධිගතා සම්බොධි, අප්පමාදාධිගතො අනුත්තරො යොගක්ඛෙමො. තුම්හෙ චෙපි, භික්ඛවෙ, අප්පටිවානං පදහෙය්‍යාථ – ‘කාමං තචො ච න්හාරු ච අට්ඨි ච අවසිස්සතු, සරීරෙ උපසුස්සතු මංසලොහිතං, යං තං පුරිසථාමෙන පුරිසවීරියෙන පුරිසපරක්කමෙන පත්තබ්බං න තං අපාපුණිත්වා වීරියස්ස සණ්ඨානං භවිස්සතී’ති, තුම්හෙපි, භික්ඛවෙ, නචිරස්සෙව – යස්සත්ථාය කුලපුත්තා සම්මදෙව අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජන්ති තදනුත්තරං – බ්‍රහ්මචරියපරියොසානං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සථ. තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘අප්පටිවානං පදහිස්සාම. කාමං තචො ච න්හාරු ච අට්ඨි ච අවසිස්සතු, සරීරෙ උපසුස්සතු මංසලොහිතං, යං තං පුරිසථාමෙන පුරිසවීරියෙන පුරිසපරක්කමෙන පත්තබ්බං න තං අපාපුණිත්වා වීරියස්ස සණ්ඨානං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බ’’න්ති. පඤ්චමං.

6. සංයොජනසුත්තං

6. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? යා ච සංයොජනියෙසු ධම්මෙසු අස්සාදානුපස්සිතා, යා ච සංයොජනියෙසු ධම්මෙසු නිබ්බිදානුපස්සිතා. සංයොජනියෙසු, භික්ඛවෙ, ධම්මෙසු අස්සාදානුපස්සී විහරන්තො රාගං න පජහති, දොසං න පජහති, මොහං න පජහති. රාගං අප්පහාය, දොසං අප්පහාය, මොහං අප්පහාය න පරිමුච්චති ජාතියා ජරාය මරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛෙහි දොමනස්සෙහි උපායාසෙහි. න පරිමුච්චති දුක්ඛස්මාති වදාමි.

‘‘සංයොජනියෙසු, භික්ඛවෙ, ධම්මෙසු නිබ්බිදානුපස්සී විහරන්තො රාගං පජහති, දොසං පජහති, මොහං පජහති. රාගං පහාය, දොසං පහාය, මොහං පහාය, පරිමුච්චති ජාතියා ජරාය මරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛෙහි දොමනස්සෙහි උපායාසෙහි. පරිමුච්චති දුක්ඛස්මාති වදාමි. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’ති. ඡට්ඨං.

7. කණ්හසුත්තං

7. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා කණ්හා. කතමෙ ද්වෙ? අහිරිකඤ්ච අනොත්තප්පඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා කණ්හා’’ති. සත්තමං.

8. සුක්කසුත්තං

8. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා සුක්කා. කතමෙ ද්වෙ? හිරී [හිරි (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ච ඔත්තප්පඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා සුක්කා’’ති. අට්ඨමං.

9. චරියසුත්තං

9. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා සුක්කා ලොකං පාලෙන්ති. කතමෙ ද්වෙ? හිරී ච ඔත්තප්පඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සුක්කා ධම්මා ලොකං න පාලෙය්‍යුං, නයිධ පඤ්ඤායෙථ මාතාති වා මාතුච්ඡාති වා මාතුලානීති වා ආචරියභරියාති වා ගරූනං දාරාති වා. සම්භෙදං ලොකො අගමිස්ස, යථා අජෙළකා කුක්කුටසූකරා සොණසිඞ්ගාලා [සොණසිගාලා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]. යස්මා ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉමෙ ද්වෙ සුක්කා ධම්මා ලොකං පාලෙන්ති තස්මා පඤ්ඤායති [පඤ්ඤායන්ති (සී.)] මාතාති වා මාතුච්ඡාති වා මාතුලානීති වා ආචරියභරියාති වා ගරූනං දාරාති වා’’ති. නවමං.

10. වස්සූපනායිකසුත්තං

10. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, වස්සූපනායිකා. කතමා ද්වෙ? පුරිමිකා ච පච්ඡිමිකා ච. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ වස්සූපනායිකා’’ති. දසමං.

කම්මකරණවග්ගො පඨමො.

තස්සුද්දානං –

වජ්ජා පධානා ද්වෙ තපනීයා, උපඤ්ඤාතෙන පඤ්චමං;
සංයොජනඤ්ච කණ්හඤ්ච, සුක්කං චරියා වස්සූපනායිකෙන වග්ගො.

2. අධිකරණවග්ගො

11. ‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, බලානි. කතමානි ද්වෙ? පටිසඞ්ඛානබලඤ්ච භාවනාබලඤ්ච. කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, පටිසඞ්ඛානබලං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘කායදුච්චරිතස්ස ඛො පාපකො විපාකො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායඤ්ච, වචීදුච්චරිතස්ස පාපකො විපාකො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායඤ්ච, මනොදුච්චරිතස්ස පාපකො විපාකො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායඤ්චා’ති. සො ඉති පටිසඞ්ඛාය කායදුච්චරිතං පහාය කායසුචරිතං භාවෙති, වචීදුච්චරිතං පහාය වචීසුචරිතං භාවෙති, මනොදුච්චරිතං පහාය මනොසුචරිතං භාවෙති, සුද්ධං අත්තානං පරිහරති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පටිසඞ්ඛානබලං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, භාවනාබලං. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යමිදං [යදිදං (සී.)] භාවනාබලං සෙඛානමෙතං [සෙඛමෙතං (සී. ස්‍යා. කං.)] බලං. සෙඛඤ්හි සො, භික්ඛවෙ, බලං ආගම්ම රාගං පජහති, දොසං පජහති, මොහං පජහති. රාගං පහාය, දොසං පහාය, මොහං පහාය යං අකුසලං න තං කරොති, යං පාපං න තං සෙවති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භාවනාබලං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ බලානී’’ති.

12. ‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, බලානි. කතමානි ද්වෙ? පටිසඞ්ඛානබලඤ්ච භාවනාබලඤ්ච. කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, පටිසඞ්ඛානබලං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘කායදුච්චරිතස්ස ඛො පාපකො විපාකො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායඤ්ච, වචීදුච්චරිතස්ස පාපකො විපාකො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායඤ්ච, මනොදුච්චරිතස්ස පාපකො විපාකො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායඤ්චා’ති. සො ඉති පටිසඞ්ඛාය කායදුච්චරිතං පහාය කායසුචරිතං භාවෙති, වචීදුච්චරිතං පහාය වචීසුචරිතං භාවෙති, මනොදුච්චරිතං පහාය මනොසුචරිතං භාවෙති, සුද්ධං අත්තානං පරිහරති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පටිසඞ්ඛානබලං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, භාවනාබලං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං වොසග්ගපරිණාමිං, ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං

නිරොධනිස්සිතං වොසග්ගපරිණාමිං. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භාවනාබලං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ බලානී’’ති.

13. ‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, බලානි. කතමානි ද්වෙ? පටිසඞ්ඛානබලඤ්ච භාවනාබලඤ්ච. කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, පටිසඞ්ඛානබලං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘කායදුච්චරිතස්ස ඛො පාපකො විපාකො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායඤ්ච, වචීදුච්චරිතස්ස ඛො පාපකො විපාකො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායඤ්ච, මනොදුච්චරිතස්ස ඛො පාපකො විපාකො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අභිසම්පරායඤ්චා’ති. සො ඉති පටිසඞ්ඛාය කායදුච්චරිතං පහාය කායසුචරිතං භාවෙති, වචීදුච්චරිතං පහාය වචීසුචරිතං භාවෙති, මනොදුච්චරිතං පහාය මනොසුචරිතං භාවෙති, සුද්ධං අත්තානං පරිහරති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පටිසඞ්ඛානබලං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, භාවනාබලං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි, විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. පීතියා ච විරාගා උපෙක්ඛකො ච විහරති සතො ච සම්පජානො, සුඛඤ්ච කායෙන පටිසංවෙදෙති, යං තං අරියා ආචික්ඛන්ති – ‘උපෙක්ඛකො සතිමා සුඛවිහාරී’ති තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භාවනාබලං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ බලානී’’ති.

14. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස ධම්මදෙසනා. කතමා ද්වෙ? සංඛිත්තෙන ච විත්ථාරෙන ච. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ තථාගතස්ස ධම්මදෙසනා’’ති.

15. ‘‘යස්මිං, භික්ඛවෙ, අධිකරණෙ ආපන්නො [ආපත්තාපන්නො (ක.)] ච භික්ඛු චොදකො ච භික්ඛු න සාධුකං අත්තනාව අත්තානං පච්චවෙක්ඛති තස්මෙතං, භික්ඛවෙ, අධිකරණෙ පාටිකඞ්ඛං දීඝත්තාය ඛරත්තාය වාළත්තාය සංවත්තිස්සති, භික්ඛූ ච න ඵාසුං [න ඵාසු (ක.)] විහරිස්සන්තීති [විහරිස්සන්ති (සී. ස්‍යා. කං. ක.)]. යස්මිඤ්ච ඛො, භික්ඛවෙ, අධිකරණෙ ආපන්නො ච භික්ඛු චොදකො ච භික්ඛු සාධුකං අත්තනාව අත්තානං පච්චවෙක්ඛති තස්මෙතං, භික්ඛවෙ, අධිකරණෙ පාටිකඞ්ඛං න දීඝත්තාය ඛරත්තාය වාළත්තාය සංවත්තිස්සති, භික්ඛූ ච ඵාසුං විහරිස්සන්තීති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, ආපන්නො භික්ඛු සාධුකං අත්තනාව අත්තානං පච්චවෙක්ඛති? ඉධ, භික්ඛවෙ, ආපන්නො භික්ඛු ඉති පටිසඤ්චික්ඛති –

‘අහං ඛො අකුසලං ආපන්නො කඤ්චිදෙව [කිඤ්චිදෙව (ක.)] දෙසං කායෙන. මං සො [තස්මා මං සො (සී. స్యා.)] භික්ඛු අද්දස අකුසලං ආපජ්ජමානං කිඤ්චිදෙව දෙසං කායෙන. නො චෙ අහං අකුසලං ආපජ්ජෙය්‍යං කිඤ්චිදෙව දෙසං කායෙන, න මං සො භික්ඛු පස්සෙය්‍ය අකුසලං ආපජ්ජමානං කිඤ්චිදෙව දෙසං කායෙන. යස්මා ච ඛො, අහං අකුසලං ආපන්නො කිඤ්චිදෙව දෙසං කායෙන, තස්මා මං සො භික්ඛු අද්දස අකුසලං ආපජ්ජමානං කිඤ්චිදෙව දෙසං කායෙන. දිස්වා ච පන මං සො භික්ඛු අකුසලං ආපජ්ජමානං කිඤ්චිදෙව දෙසං කායෙන අනත්තමනො අහොසි. අනත්තමනො සමානො අනත්තමනවචනං [අනත්තමනවාචං (ක.)] මං සො භික්ඛු අවච. අනත්තමනවචනාහං [අනත්තමනවාචං නාහං (ක.)] තෙන භික්ඛුනා වුත්තො සමානො අනත්තමනො [අත්තමනො (ක.)] අහොසිං. අනත්තමනො සමානො පරෙසං ආරොචෙසිං. ඉති මමෙව තත්ථ අච්චයො අච්චගමා සුඞ්කදායකංව භණ්ඩස්මින්ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, ආපන්නො භික්ඛු සාධුකං අත්තනාව අත්තානං පච්චවෙක්ඛති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, චොදකො භික්ඛු සාධුකං අත්තනාව අත්තානං පච්චවෙක්ඛති? ඉධ, භික්ඛවෙ, චොදකො භික්ඛු ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අයං ඛො භික්ඛු අකුසලං ආපන්නො කිඤ්චිදෙව දෙසං කායෙන. අහං ඉමං භික්ඛුං අද්දසං අකුසලං ආපජ්ජමානං කිඤ්චිදෙව දෙසං කායෙන. නො චෙ අයං භික්ඛු අකුසලං ආපජ්ජෙය්‍ය කිඤ්චිදෙව දෙසං කායෙන, නාහං ඉමං භික්ඛුං පස්සෙය්‍යං අකුසලං ආපජ්ජමානං කිඤ්චිදෙව දෙසං කායෙන. යස්මා ච ඛො, අයං භික්ඛු අකුසලං ආපන්නො කිඤ්චිදෙව දෙසං කායෙන, තස්මා අහං ඉමං භික්ඛුං අද්දසං අකුසලං ආපජ්ජමානං කිඤ්චිදෙව දෙසං කායෙන. දිස්වා ච පනාහං ඉමං භික්ඛුං අකුසලං ආපජ්ජමානං කිඤ්චිදෙව දෙසං කායෙන අනත්තමනො අහොසිං. අනත්තමනො සමානො අනත්තමනවචනාහං ඉමං භික්ඛුං අවචං. අනත්තමනවචනායං භික්ඛු මයා වුත්තො සමානො අනත්තමනො අහොසි. අනත්තමනො සමානො පරෙසං ආරොචෙසි. ඉති මමෙව තත්ථ අච්චයො අච්චගමා සුඞ්කදායකංව භණ්ඩස්මින්ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, චොදකො භික්ඛු සාධුකං අත්තනාව අත්තානං පච්චවෙක්ඛති.

‘‘යස්මිං, භික්ඛවෙ, අධිකරණෙ ආපන්නො ච භික්ඛු චොදකො ච භික්ඛු න සාධුකං අත්තනාව අත්තානං පච්චවෙක්ඛති තස්මෙතං, භික්ඛවෙ, අධිකරණෙ පාටිකඞ්ඛං දීඝත්තාය ඛරත්තාය වාළත්තාය සංවත්තිස්සති, භික්ඛූ ච න ඵාසුං විහරිස්සන්තීති. යස්මිඤ්ච ඛො, භික්ඛවෙ, අධිකරණෙ ආපන්නො ච භික්ඛු චොදකො ච භික්ඛු සාධුකං අත්තනාව අත්තානං පච්චවෙක්ඛති තස්මෙතං, භික්ඛවෙ, අධිකරණෙ පාටිකඞ්ඛං න දීඝත්තාය ඛරත්තාය වාළත්තාය සංවත්තිස්සති, භික්ඛූ ච ඵාසු විහරිස්සන්තී’’ති.

16. අථ ඛො අඤ්ඤතරො බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං

වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘කො නු ඛො, භො ගොතම, හෙතු කො පච්චයො යෙන මිධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජන්තී’’ති? ‘‘අධම්මචරියාවිසමචරියාහෙතු ඛො, බ්‍රාහ්මණ, එවමිධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජන්තී’’ති.

‘‘කො නු ඛො, භො ගොතම, හෙතු කො පච්චයො යෙන මිධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්තී’’ති? ‘‘ධම්මචරියාසමචරියාහෙතු ඛො, බ්‍රාහ්මණ, එවමිධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්තී’’ති.

‘‘අභික්කන්තං, භො ගොතම! අභික්කන්තං, භො ගොතම! සෙය්‍යථාපි, භො ගොතම, නික්කුජ්ජිතං [නිකුජ්ජිතං (ක.)] වා උක්කුජ්ජෙය්‍ය, පටිච්ඡන්නං වා විවරෙය්‍ය, මූළ්හස්ස වා මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය, අන්ධකාරෙ වා තෙලපජ්ජොතං ධාරෙය්‍ය – ‘චක්ඛුමන්තො රූපානි දක්ඛන්තී’ති, එවමෙවං භොතා ගොතමෙන අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතො. එසාහං භවන්තං ගොතමං සරණං ගච්ඡාමි ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච. උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති.

17. අථ ඛො ජාණුස්සොණි [ජාණුසොණි (ක.)] බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ජාණුස්සොණි බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘කො නු ඛො, භො ගොතම, හෙතු කො පච්චයො යෙන මිධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජන්තී’’ති? ‘‘කතත්තා ච, බ්‍රාහ්මණ, අකතත්තා ච. එවමිධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජන්තී’’ති. ‘‘කො පන, භො ගොතම, හෙතු කො පච්චයො යෙන මිධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්තී’’ති? ‘‘කතත්තා ච, බ්‍රාහ්මණ, අකතත්තා ච. එවමිධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්තී’’ති. ‘‘න ඛො අහං ඉමස්ස භොතො ගොතමස්ස සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමි. සාධු මෙ භවං ගොතමො තථා ධම්මං දෙසෙතු යථා අහං ඉමස්ස භොතො ගොතමස්ස සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානෙය්‍ය’’න්ති. ‘‘තෙන හි, බ්‍රාහ්මණ, සුණාහි, සාධුකං මනසි කරොහි; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං භො’’ති ඛො ජාණුස්සොණි බ්‍රාහ්මණො භගවතො පච්චස්සොසි. භගවා එතදවොච –

‘‘ඉධ, බ්‍රාහ්මණ, එකච්චස්ස කායදුච්චරිතං කතං හොති, අකතං හොති කායසුචරිතං; වචීදුච්චරිතං කතං හොති, අකතං හොති වචීසුචරිතං; මනොදුච්චරිතං කතං හොති, අකතං හොති මනොසුචරිතං. එවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, කතත්තා ච අකතත්තා ච එවමිධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජන්ති. ඉධ පන, බ්‍රාහ්මණ, එකච්චස්ස කායසුචරිතං කතං හොති, අකතං හොති කායදුච්චරිතං; වචීසුචරිතං කතං හොති, අකතං හොති වචීදුච්චරිතං; මනොසුචරිතං කතං හොති, අකතං හොති මනොදුච්චරිතං. එවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, කතත්තා ච අකතත්තා ච එවමිධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්ති’’ති.

‘‘අභික්කන්තං, භො ගොතම…පෙ…. උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති.

18. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං ආනන්දං භගවා එතදවොච – ‘‘එකංසෙනාහං, ආනන්ද, අකරණීයං වදාමි කායදුච්චරිතං වචීදුච්චරිතං මනොදුච්චරිත’’න්ති. ‘‘යමිදං, භන්තෙ, භගවතා එකංසෙන අකරණීයං අක්ඛාතං කායදුච්චරිතං වචීදුච්චරිතං මනොදුච්චරිතං තස්මිං අකරණීයෙ කයිරමානෙ කො ආදීනවො පාටිකඞ්ඛො’’ති? ‘‘යමිදං, ආනන්ද, මයා එකංසෙන අකරණීයං අක්ඛාතං කායදුච්චරිතං වචීදුච්චරිතං මනොදුච්චරිතං තස්මිං අකරණීයෙ කයිරමානෙ අයං ආදීනවො පාටිකඞ්ඛො – අත්තාපි අත්තානං උපවදති, අනුවිච්ච විඤ්ඤූ ගරහන්ති, පාපකො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගච්ඡති, සම්මූළ්හො කාලං කරොති, කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. යමිදං, ආනන්ද, මයා එකංසෙන අකරණීයං අක්ඛාතං කායදුච්චරිතං වචීදුච්චරිතං මනොදුච්චරිතං තස්මිං අකරණීයෙ කයිරමානෙ අයං ආදීනවො පාටිකඞ්ඛො’’ති.

‘‘එකංසෙනාහං, ආනන්ද, කරණීයං වදාමි කායසුචරිතං වචීසුචරිතං මනොසුචරිත’’න්ති. ‘‘යමිදං, භන්තෙ, භගවතා එකංසෙන කරණීයං අක්ඛාතං කායසුචරිතං වචීසුචරිතං මනොසුචරිතං තස්මිං කරණීයෙ කයිරමානෙ කො ආනිසංසො පාටිකඞ්ඛො’’ති? ‘‘යමිදං, ආනන්ද, මයා එකංසෙන කරණීයං අක්ඛාතං කායසුචරිතං වචීසුචරිතං මනොසුචරිතං තස්මිං කරණීයෙ කයිරමානෙ අයං ආනිසංසො පාටිකඞ්ඛො – අත්තාපි අත්තානං න උපවදති, අනුවිච්ච විඤ්ඤූ පසංසන්ති, කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගච්ඡති, අසම්මූළ්හො කාලං කරොති, කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. යමිදං, ආනන්ද, මයා එකංසෙන කරණීයං අක්ඛාතං කායසුචරිතං වචීසුචරිතං මනොසුචරිතං තස්මිං කරණීයෙ කයිරමානෙ අයං ආනිසංසො පාටිකඞ්ඛො’’ති.

19. ‘‘අකුසලං, භික්ඛවෙ, පජහථ. සක්කා, භික්ඛවෙ, අකුසලං පජහිතුං. නො චෙදං [නො චෙතං (සයා. කං. පී. ක.) සං. නි. 3.28 පස්සිතබ්බං], භික්ඛවෙ, සක්කා අභවිස්ස අකුසලං පජහිතුං, නාහං එවං වදෙය්‍යං – ‘අකුසලං, භික්ඛවෙ, පජහථා’ති. යස්මා ච ඛො, භික්ඛවෙ, සක්කා අකුසලං පජහිතුං තස්මාහං එවං වදාමි – ‘අකුසලං, භික්ඛවෙ, පජහථා’ති. අකුසලඤ්ච හිදං, භික්ඛවෙ [අකුසලං භික්ඛවෙ (ක.)], පහීනං අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තෙය්‍ය නාහං එවං වදෙය්‍යං – ‘අකුසලං, භික්ඛවෙ, පජහථා’ති. යස්මා ච ඛො, භික්ඛවෙ, අකුසලං පහීනං හිතාය සුඛාය සංවත්තති තස්මාහං එවං වදාමි – ‘අකුසලං, භික්ඛවෙ, පජහථා’’’ති.

‘‘කුසලං, භික්ඛවෙ, භාවෙථ. සක්කා, භික්ඛවෙ, කුසලං භාවෙතුං. නො චෙදං, භික්ඛවෙ, සක්කා අභවිස්ස කුසලං භාවෙතුං, නාහං එවං වදෙය්‍යං – ‘කුසලං, භික්ඛවෙ, භාවෙථා’ති. යස්මා ච ඛො, භික්ඛවෙ, සක්කා කුසලං භාවෙතුං තස්මාහං එවං වදාමි – ‘කුසලං, භික්ඛවෙ, භාවෙථා’ති. කුසලඤ්ච හිදං, භික්ඛවෙ, භාවිතං අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තෙය්‍ය, නාහං එවං වදෙය්‍යං – ‘කුසලං, භික්ඛවෙ, භාවෙථා’ති. යස්මා ච ඛො, භික්ඛවෙ, කුසලං භාවිතං හිතාය සුඛාය සංවත්තති තස්මාහං එවං වදාමි – ‘කුසලං, භික්ඛවෙ, භාවෙථා’’’ති.

20. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා සද්ධම්මස්ස සම්මොසාය අන්තරධානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ ද්වෙ? දුන්නික්ඛිත්තඤ්ච පදබ්‍යඤ්ජනං අත්ථො ච දුන්නීතො. දුන්නික්ඛිත්තස්ස, භික්ඛවෙ, පදබ්‍යඤ්ජනස්ස අත්ථොපි දුන්නයො හොති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා සද්ධම්මස්ස සම්මොසාය අන්තරධානාය සංවත්තන්තී’’ති.

21. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා සද්ධම්මස්ස ඨිතියා අසම්මොසාය අනන්තරධානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ ද්වෙ? සුනික්ඛිත්තඤ්ච පදබ්‍යඤ්ජනං අත්ථො ච සුනීතො. සුනික්ඛිත්තස්ස, භික්ඛවෙ, පදබ්‍යඤ්ජනස්ස අත්ථොපි සුනයො හොති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා සද්ධම්මස්ස ඨිතියා අසම්මොසාය අනන්තරධානාය සංවත්තන්තී’’ති.

අධිකරණවග්ගො දුතියො.

3. බාලවග්ගො

22. ‘‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, බාලා. කතමෙ ද්වෙ? යො ච අච්චයං අච්චයතො න පස්සති, යො ච අච්චයං දෙසෙන්තස්ස යථාධම්මං නප්පටිග්ගණ්හාති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ බාලා’ති. ‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතා. කතමෙ ද්වෙ? යො ච අච්චයං අච්චයතො පස්සති, යො ච අච්චයං දෙසෙන්තස්ස යථාධම්මං පටිග්ගණ්හාති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පණ්ඩිතා’’’ති.

23. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, තථාගතං අබ්භාචික්ඛන්ති. කතමෙ ද්වෙ? දුට්ඨො වා දොසන්තරො, සද්ධො වා දුග්ගහිතෙන [දුග්ගහීතෙන (සී.)]. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ තථාගතං අබ්භාචික්ඛන්තී’’ති.

24. ‘‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, තථාගතං අබ්භාචික්ඛන්ති. කතමෙ ද්වෙ? යො ච අභාසිතං අලපිතං තථාගතෙන භාසිතං ලපිතං තථාගතෙනාති දීපෙති, යො ච භාසිතං ලපිතං තථාගතෙන අභාසිතං අලපිතං තථාගතෙනාති දීපෙති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ තථාගතං අබ්භාචික්ඛන්තී’ති. ‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, තථාගතං නාබ්භාචික්ඛන්ති. කතමෙ ද්වෙ? යො ච අභාසිතං අලපිතං තථාගතෙන අභාසිතං අලපිතං තථාගතෙනාති දීපෙති, යො ච භාසිතං ලපිතං තථාගතෙන භාසිතං ලපිතං තථාගතෙනාති දීපෙති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ තථාගතං නාබ්භාචික්ඛන්තී’’’ති.

25. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, තථාගතං අබ්භාචික්ඛන්ති. කතමෙ ද්වෙ? යො ච නෙය්‍යත්ථං සුත්තන්තං නීතත්ථො සුත්තන්තොති දීපෙති, යො ච නීතත්ථං සුත්තන්තං නෙය්‍යත්ථො සුත්තන්තොති දීපෙති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ තථාගතං අබ්භාචික්ඛන්තී’’ති.

26. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, තථාගතං නාබ්භාචික්ඛන්ති. කතමෙ ද්වෙ? යො ච නෙය්‍යත්ථං සුත්තන්තං නෙය්‍යත්ථො සුත්තන්තොති දීපෙති, යො ච නීතත්ථං සුත්තන්තං නීතත්ථො සුත්තන්තොති දීපෙති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ තථාගතං නාබ්භාචික්ඛන්තී’’ති.

27. ‘‘පටිච්ඡන්නකම්මන්තස්ස, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං ගතීනං අඤ්ඤතරා ගති පාටිකඞ්ඛා – නිරයො වා තිරච්ඡානයොනි වාති. අප්පටිච්ඡන්නකම්මන්තස්ස, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං ගතීනං අඤ්ඤතරා ගති පාටිකඞ්ඛා – දෙවා වා මනුස්සා වා’’ති.

28. ‘‘මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං ගතීනං අඤ්ඤතරා ගති පාටිකඞ්ඛා – නිරයො වා තිරච්ඡානයොනි වා’’ති.

29. ‘‘සම්මාදිට්ඨිකස්ස, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං ගතීනං අඤ්ඤතරා ගති පාටිකඞ්ඛා – දෙවා වා මනුස්සා වා’’ති.

30. ‘‘දුස්සීලස්ස, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පටිග්ගාහා – නිරයො වා තිරච්ඡානයොනි වා. සීලවතො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පටිග්ගාහා – දෙවා වා මනුස්සා වා’’ති [දෙවො වා මනුස්සො වාති (ක.)].

31. ‘‘ද්වාහං, භික්ඛවෙ, අත්ථවසෙ සම්පස්සමානො අරඤ්ඤවනපත්ථානි [අරඤ්ඤෙ පවනපත්ථානි (සී. පී.)] පන්තානි සෙනාසනානි පටිසෙවාමි. කතමෙ ද්වෙ? අත්තනො ච දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරං

සම්පස්සමානො, පච්ඡිමඤ්ච ජනතං අනුකම්පමානො. ඉමෙ ඛො අහං, භික්ඛවෙ, ද්වෙ අත්ථවසෙ සම්පස්සමානො අරඤ්ඤවනපත්ථානි පන්තානි සෙනාසනානි පටිසෙවාමී''ති.

32. ''ද්වෙ මෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා විජ්ජාභාගියා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. සමථො, භික්ඛවෙ, භාවිතො කමත්ථ [කිමත්ථ (ස්‍යා. කං.), කතමත්ථ (ක.)] මනුභොති? චිත්තං භාවීයති. චිත්තං භාවිතං කමත්ථමනුභොති? යො රාගො සො පහීයති. විපස්සනා, භික්ඛවෙ, භාවිතා කමත්ථමනුභොති? පඤ්ඤා භාවීයති. පඤ්ඤා භාවිතා කමත්ථමනුභොති? යා අවිජ්ජා සා පහීයති. රාගුපක්කිලිට්ඨං වා, භික්ඛවෙ, චිත්තං න විමුච්චති, අවිජ්ජුපක්කිලිට්ඨා වා පඤ්ඤා භාවීයති. ඉති ඛො, භික්ඛවෙ, රාගවිරාගා චෙතොවිමුත්ති, අවිජ්ජාවිරාගා පඤ්ඤාවිමුත්තී''ති.

බාලවග්ගො තතියො.

4. සමචිත්තවග්ගො

33. ''අසප්පුරිසභූමිඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි සප්පුරිසභූමිඤ්ච. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ. භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

''කතමා ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසභූමි? අසප්පුරිසො, භික්ඛවෙ, අකතඤ්ඤූ හොති අකතවෙදී. අසබ්භි හෙතං, භික්ඛවෙ, උපඤ්ඤාතං යදිදං අකතඤ්ඤුතා අකතවෙදිතා. කෙවලා එසා, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසභූමි යදිදං අකතඤ්ඤුතා අකතවෙදිතා. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, කතඤ්ඤූ හොති කතවෙදී. සබ්භි හෙතං, භික්ඛවෙ, උපඤ්ඤාතං යදිදං කතඤ්ඤුතා කතවෙදිතා. කෙවලා එසා, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසභූමි යදිදං කතඤ්ඤුතා කතවෙදිතා''ති.

34. ''ද්වින්නාහං, භික්ඛවෙ, න සුප්පතිකාරං වදාමි. කතමෙසං ද්වින්නං? මාතු ච පිතු ච. එකෙන, භික්ඛවෙ, අංසෙන මාතරං පරිහරෙය්‍ය, එකෙන අංසෙන පිතරං පරිහරෙය්‍ය වස්සසතායුකො වස්සසතජීවී සො ච නෙසං උච්ඡාදනපරිමද්දනන්හාපනසම්බාහනෙන. තෙ ච තත්ථෙව මුත්තකරීසං චජෙය්‍යුං. න ත්වෙව, භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං කතං වා හොති පටිකතං වා. ඉමිස්සා ච, භික්ඛවෙ, මහාපථවියා පහූතරත්තරතනාය [පහූතසත්තරතනාය (සී. ස්‍යා. කං. පී.) තිකනිපාතෙ මහාවග්ගෙ දසමසුත්තටීකායං දස්සිතපාළියා සමෙති] මාතාපිතරො ඉස්සරාධිපච්චෙ රජ්ජෙ පතිට්ඨාපෙය්‍ය, න ත්වෙව, භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං කතං වා හොති පටිකතං වා. තං කිස්ස හෙතු? බහුකාරා [බහූපකාරා (ක.)], භික්ඛවෙ, මාතාපිතරො පුත්තානං ආපාදකා පොසකා ඉමස්ස ලොකස්ස දස්සෙතාරො. යො ච ඛො, භික්ඛවෙ, මාතාපිතරො අස්සද්ධෙ සද්ධාසම්පදාය සමාදපෙති නිවෙසෙති පතිට්ඨාපෙති,

දුස්සීලෙ සීලසම්පදාය සමාදපෙති නිවෙසෙති පතිට්ඨාපෙති, මච්ඡරිං චාගසම්පදාය සමාදපෙති නිවෙසෙති පතිට්ඨාපෙති, දුප්පඤ්ඤෙ පඤ්ඤාසම්පදාය සමාදපෙති නිවෙසෙති පතිට්ඨාපෙති, එත්තාවතා ඛො, භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං කතඤ්ච හොති පටිකතඤ්චා''ති [පටිකතඤ්ච අතිකතඤ්චාති (සී. පී.)].

35. අථ ඛො අඤ්ඤතරො බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං...පෙ.... එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච – ''කිංවාදී භවං ගොතමො කිමක්ඛායී''ති? ''කිරියවාදී චාහං, බ්‍රාහ්මණ, අකිරියවාදී චා''ති. ''යථාකථං පන භවං ගොතමො කිරියවාදී ච අකිරියවාදී චා''ති?

''අකිරියං ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, වදාමි කායදුච්චරිතස්ස වචීදුච්චරිතස්ස මනොදුච්චරිතස්ස, අනෙකවිහිතානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අකිරියං වදාමි. කිරියඤ්ච ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, වදාමි කායසුචරිතස්ස වචීසුචරිතස්ස මනොසුචරිතස්ස, අනෙකවිහිතානං කුසලානං ධම්මානං කිරියං වදාමි. එවං ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, කිරියවාදී ච අකිරියවාදී චා''ති.

''අභික්කන්තං, භො ගොතම...පෙ.... උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත''න්ති.

36. අථ ඛො අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති භගවන්තං එතදවොච – ''කති නු ඛො, භන්තෙ, ලොකෙ දක්ඛිණෙය්‍යා, කත්ථ ච දානං දාතබ්බ''න්ති? ''ද්වෙ ඛො, ගහපති, ලොකෙ දක්ඛිණෙය්‍යා – සෙඛො ච අසෙඛො ච. ඉමෙ ඛො, ගහපති, ද්වෙ ලොකෙ දක්ඛිණෙය්‍යා, එත්ථ ච දානං දාතබ්බ''න්ති.

ඉදමවොච භගවා. ඉදං වත්වාන [වත්වා (සී. පී.) එවමීදිසෙසු ඨානෙසු] සුගතො අථාපරං එතදවොච සත්ථා –

''සෙඛො අසෙඛො ච ඉමස්මිං ලොකෙ,
ආහුනෙය්‍යා යජමානානං හොන්ති;
තෙ උජ්ජුභූතා [උජුභූතා (ස්‍යා. කං. ක.)] කායෙන, වාචාය උද චෙතසා;
ඛෙත්තං තං යජමානානං, එත්ථ දින්නං මහප්ඵල''න්ති.

37. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා සාරිපුත්තො සාවත්ථියං විහරති පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ. තත්‍ර ඛො ආයස්මා

සාරිපුත්තො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘ආවුසො භික්ඛවෙ’’ති. ‘‘ආවුසො’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස පච්චස්සොසුං. ආයස්මා සාරිපුත්තො එතදවොච – ‘‘අජ්ඣත්තසංයොජනඤ්ච, ආවුසො, පුග්ගලං දෙසෙස්සාමි බහිද්ධාසංයොජනඤ්ච. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවමාවුසො’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස පච්චස්සොසුං. ආයස්මා සාරිපුත්තො එතදවොච –

‘‘කතමො චාවුසො, අජ්ඣත්තසංයොජනො පුග්ගලො? ඉධාවුසො, භික්ඛු සීලවා හොති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො, අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං උපපජ්ජති. සො තතො චුතො ආගාමී හොති, ආගන්තා ඉත්ථත්තං. අයං වුච්චති, ආවුසො, අජ්ඣත්තසංයොජනො පුග්ගලො ආගාමී හොති, ආගන්තා ඉත්ථත්තං.

‘‘කතමො චාවුසො, බහිද්ධාසංයොජනො පුග්ගලො? ඉධාවුසො, භික්ඛු සීලවා හොති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො, අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. සො අඤ්ඤතරං සන්තං චෙතොවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං උපපජ්ජති. සො තතො චුතො අනාගාමී හොති, අනාගන්තා ඉත්ථත්තං. අයං වුච්චතාවුසො, බහිද්ධාසංයොජනො පුග්ගලො අනාගාමී හොති, අනාගන්තා ඉත්ථත්තං.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සීලවා හොති…පෙ…. සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. සො කාමානංයෙව නිබ්බිදාය විරාගාය නිරොධාය පටිපන්නො හොති. සො භවානංයෙව නිබ්බිදාය විරාගාය නිරොධාය පටිපන්නො හොති. සො තණ්හාක්ඛයාය පටිපන්නො හොති. සො ලොභක්ඛයාය පටිපන්නො හොති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං උපපජ්ජති. සො තතො චුතො අනාගාමී හොති, අනාගන්තා ඉත්ථත්තං. අයං වුච්චතාවුසො, බහිද්ධාසංයොජනො පුග්ගලො අනාගාමී හොති, අනාගන්තා ඉත්ථත්ත’’න්ති.

අථ ඛො සම්බහුලා සමචිත්තා දෙවතා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු. එකමන්තං ඨිතා ඛො තා දෙවතා භගවන්තං එතදවොචුං – ‘‘එසො, භන්තෙ, ආයස්මා සාරිපුත්තො පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ භික්ඛූනං අජ්ඣත්තසංයොජනඤ්ච පුග්ගලං දෙසෙති බහිද්ධාසංයොජනඤ්ච. හට්ඨා, භන්තෙ, පරිසා. සාධු, භන්තෙ, භගවා යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමතු අනුකම්පං උපාදායා’’ති. අධිවාසෙසි භගවා තුණ්හීභාවෙන. අථ ඛො භගවා – සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො සමිඤ්ජිතං [සම්මිඤ්ජිතං

(සී. ස්‍යා. කං. පී.)] වා බාහං පසාරෙය්‍ය, පසාරිතං වා බාහං සමිඤ්ජෙය්‍ය, එවමෙවං – ජෙතවනෙ අන්තරහිතො පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස සම්මුඛෙ පාතුරහොසි. නිසීදි භගවා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ. ආයස්මාපි ඛො සාරිපුත්තො භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං භගවා එතදවොච –

‘‘ඉධ, සාරිපුත්ත, සම්බහුලා සමචිත්තා දෙවතා යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා මං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු. එකමන්තං ඨිතා ඛො, සාරිපුත්ත, තා දෙවතා මං එතදවොචුං – ‘එසො, භන්තෙ, ආයස්මා සාරිපුත්තො පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ භික්ඛූනං අජ්ඣත්තසංයොජනඤ්ච පුග්ගලං දෙසෙති බහිද්ධාසංයොජනඤ්ච. හට්ඨා, භන්තෙ, පරිසා. සාධු, භන්තෙ, භගවා යෙන ආයස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමතු අනුකම්පං උපාදායා’ති. තා ඛො පන, සාරිපුත්ත, දෙවතා දසපි හුත්වා වීසම්පි හුත්වා තිංසම්පි හුත්වා චත්තාලීසම්පි හුත්වා පඤ්ඤාසම්පි හුත්වා සට්ඨිපි හුත්වා ආරග්ගකොටිනිතුදනමත්තෙපි තිට්ඨන්ති, න ච අඤ්ඤමඤ්ඤං බ්‍යාබාධෙන්ති [බ්‍යාබාධෙන්තීති (සබ්බත්ථ)]. සියා ඛො පන [පන තෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], සාරිපුත්ත, එවමස්ස – ‘තත්ථ නූන තාසං දෙවතානං තථා චිත්තං භාවිතං යෙන තා දෙවතා දසපි හුත්වා වීසම්පි හුත්වා තිංසම්පි හුත්වා චත්තාලීසම්පි හුත්වා පඤ්ඤාසම්පි හුත්වා සට්ඨිපි හුත්වා ආරග්ගකොටිනිතුදනමත්තෙපි තිට්ඨන්ති න ච අඤ්ඤමඤ්ඤං බ්‍යාබාධෙන්තී’ති. න ඛො පනෙතං, සාරිපුත්ත, එවං දට්ඨබ්බං. ඉධෙව ඛො, සාරිපුත්ත, තාසං දෙවතානං තථා චිත්තං භාවිතං, යෙන තා දෙවතා දසපි හුත්වා…පෙ.… න ච අඤ්ඤමඤ්ඤං බ්‍යාබාධෙන්ති. තස්මාතිහ, සාරිපුත්ත, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘සන්තින්ද්‍රියා භවිස්සාම සන්තමානසා’ති. එවඤ්හි වො, සාරිපුත්ත, සික්ඛිතබ්බං. ‘සන්තින්ද්‍රියානඤ්හි වො, සාරිපුත්ත, සන්තමානසානං සන්තංයෙව කායකම්මං භවිස්සති සන්තං වචීකම්මං සන්තං මනොකම්මං. සන්තංයෙව උපහාරං උපහරිස්සාම සබ්‍රහ්මචාරීසූ’ති. ‘එවඤ්හි වො, සාරිපුත්ත, සික්ඛිතබ්බං. අනස්සුං ඛො, සාරිපුත්ත, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා යෙ ඉමං ධම්මපරියායං නාස්සොසු’’’න්ති.

38. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං ආයස්මා මහාකච්චානො වරණායං විහරති භද්දසාරිතීරෙ [කද්දමදහතීරෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]. අථ ඛො ආරාමදණ්ඩො බ්‍රාහ්මණො යෙනායස්මා මහාකච්චානො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා මහාකච්චානෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආරාමදණ්ඩො බ්‍රාහ්මණො ආයස්මන්තං මහාකච්චානං එතදවොච – ‘‘කො නු ඛො, භො කච්චාන, හෙතු කො පච්චයො යෙන ඛත්තියාපි ඛත්තියෙහි විවදන්ති, බ්‍රාහ්මණාපි බ්‍රාහ්මණෙහි විවදන්ති, ගහපතිකාපි ගහපතිකෙහි

විවදන්තී''ති? ''කාමරාගාභිනිවෙසවිනිබන්ධ [කාමරාගවිනිවෙසවිනිබද්ධ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පලිගෙධපරියුට්ඨානජ්ඣොසානහෙතු ඛො, බ්‍රාහ්මණ, ඛත්තියාපි ඛත්තියෙහි විවදන්ති, බ්‍රාහ්මණාපි බ්‍රාහ්මණෙහි විවදන්ති, ගහපතිකාපි ගහපතිකෙහි විවදන්තී''ති.

''කො පන, භො කච්චාන, හෙතු කො පච්චයො යෙන සමණාපි සමණෙහි විවදන්තී''ති? ''දිට්ඨිරාගාභිනිවෙසවිනිබන්ධපලිගෙධපරියුට්ඨානජ්ඣොසානහෙතු ඛො, බ්‍රාහ්මණ, සමණාපි සමණෙහි විවදන්තී''ති.

''අත්ථි පන, භො කච්චාන, කොචි ලොකස්මිං යො ඉමඤ්චෙව කාමරාගාභිනිවෙසවිනිබන්ධපලිගෙධපරියුට්ඨානජ්ඣොසානං සමතික්කන්තො, ඉමඤ්ච දිට්ඨිරාගාභිනිවෙසවිනිබන්ධපලිගෙධපරියුට්ඨානජ්ඣොසානං සමතික්කන්තො''ති? ''අත්ථි, බ්‍රාහ්මණ, ලොකස්මිං යො ඉමඤ්චෙව කාමරාගාභිනිවෙසවිනිබන්ධපලිගෙධපරියුට්ඨානජ්ඣොසානං සමතික්කන්තො, ඉමඤ්ච දිට්ඨිරාගාභිනිවෙසවිනිබන්ධපලිගෙධපරියුට්ඨානජ්ඣොසානං සමතික්කන්තො''ති.

''කො පන සො, භො කච්චාන, ලොකස්මිං යො ඉමඤ්චෙව කාගරාගාභිනිවෙසවිනිබන්ධපලිගෙධපරියුට්ඨානජ්ඣොසානං සමතික්කන්තො, ඉමඤ්ච දිට්ඨිරාගාභිනිවෙසවිනිබන්ධපලිගෙධපරියුට්ඨානජ්ඣොසානං සමතික්කන්තො''ති? ''අත්ථි, බ්‍රාහ්මණ, පුරත්ථිමෙසු ජනපදෙසු සාවත්ථි නාම නගරං. තත්ථ සො භගවා එතරහි විහරති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො. සො හි, බ්‍රාහ්මණ, භගවා ඉමඤ්චෙව කාමරාගාභිනිවෙසවිනිබන්ධපලිගෙධපරියුට්ඨානජ්ඣොසානං සමතික්කන්තො, ඉමඤ්ච දිට්ඨිරාගාභිනිවෙසවිනිබන්ධපලිගෙධපරියුට්ඨානජ්ඣොසානං සමතික්කන්තො''ති.

එවං වුත්තෙ ආරාමදණ්ඩො බ්‍රාහ්මණො උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා දක්ඛිණං ජාණුමණ්ඩලං පථවියං නිහන්ත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා තික්ඛත්තුං උදානං උදානෙසි –

''නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස, නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස, නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස. යො හි සො භගවා ඉමඤ්චෙව කාමරාගාභිනිවෙසවිනිබන්ධපලිගෙධපරියුට්ඨානජ්ඣොසානං

සමතික්කන්තො, ඉමඤ්ච දිට්ඨිරාගාභිනිවෙසවිනිබන්ධපලිගෙධපරියුට්ඨානජ්ඣොසානං සමතික්කන්තො''ති.

''අභික්කන්තං, භො කච්චාන, අභික්කන්තං, භො කච්චාන! සෙය්‍යථාපි, භො කච්චාන, නික්කුජ්ජිතං වා උක්කුජ්ජෙය්‍ය, පටිච්ඡන්නං වා විවරෙය්‍ය, මූළ්හස්ස වා මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය, අන්ධකාරෙ වා තෙලපජ්ජොතං ධාරෙය්‍ය – 'චක්ඛුමන්තො රූපානි දක්ඛන්තී'ති, එවමෙවං භොතා කච්චානෙන අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතො. එසාහං, භො කච්චාන, තං භවන්තං ගොතමං සරණං ගච්ඡාමි ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච. උපාසකං මං භවං කච්චානො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත''න්ති.

39. එකං සමයං ආයස්මා මහාකච්චානො මධුරායං විහරති ගුන්දාවනෙ. අථ ඛො කන්දරායනො [කණ්ඩරායනො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] බ්‍රාහ්මණො යෙනායස්මා මහාකච්චානො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා මහාකච්චානෙන සද්ධිං…පෙ.… එකමන්තං නිසින්නො ඛො කන්දරායනො බ්‍රාහ්මණො ආයස්මන්තං මහාකච්චානං එතදවොච – ''සුතං මෙතං, භො කච්චාන, 'න සමණො කච්චානො බ්‍රාහ්මණෙ ජිණ්ණෙ වුද්ධෙ මහල්ලකෙ අද්ධගතෙ වයොඅනුප්පත්තෙ අභිවාදෙති වා පච්චුට්ඨෙති වා ආසනෙන වා නිමන්තෙතී'ති. තයිදං, භො කච්චාන, තථෙව? න හි භවං කච්චානො බ්‍රාහ්මණෙ ජිණ්ණෙ වුද්ධෙ මහල්ලකෙ අද්ධගතෙ වයොඅනුප්පත්තෙ අභිවාදෙති වා පච්චුට්ඨෙති වා ආසනෙන වා නිමන්තෙති. තයිදං, භො කච්චාන, න සම්පන්නමෙවා''ති.

''අත්ථි, බ්‍රාහ්මණ, තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන වුද්ධභූමි ච අක්ඛාතා දහරභූමි ච. වුද්ධො චෙපි, බ්‍රාහ්මණ, හොති ආසීතිකො වා නාවුතිකො වා වස්සසතිකො වා ජාතියා, සො ච කාමෙ පරිභුඤ්ජති කාමමජ්ඣාවසති කාමපරිළාහෙන පරිඩය්හති කාමවිතක්කෙහි ඛජ්ජති කාමපරියෙසනාය උස්සුකො. අථ ඛො සො බාලො න ථෙරොත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. දහරො චෙපි, බ්‍රාහ්මණ, හොති යුවා සුසුකාළකෙසො භද්‍රෙන යොබ්බනෙන සමන්නාගතො පඨමෙන වයසා. සො ච න කාමෙ පරිභුඤ්ජති න කාමමජ්ඣාවසති, න කාමපරිළාහෙන පරිඩය්හති, න කාමවිතක්කෙහි ඛජ්ජති, න කාමපරියෙසනාය උස්සුකො. අථ ඛො සො පණ්ඩිතො ථෙරොත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡතී''ති.

එවං වුත්තෙ කන්දරායනො බ්‍රාහ්මණො උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා දහරානං සතං [සුදං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] භික්ඛූනං පාදෙ සිරසා වන්දති – ''වුද්ධා භවන්තො, වුද්ධභූමියං ඨිතා. දහරා මයං, දහරභූමියං ඨිතා''ති.

‘‘අභික්කන්තං, භො කච්චාන…පෙ.… උපාසකං මං භවං කච්චානො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති.

40. ‘‘යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ චොරා බලවන්තො හොන්ති, රාජානො තස්මිං සමයෙ දුබ්බලා හොන්ති. තස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ රඤ්ඤො න ඵාසු හොති අතියාතුං වා නිය්‍යාතුං වා පච්චන්තිමෙ වා ජනපදෙ අනුසඤ්ඤාතුං. බ්‍රාහ්මණගහපතිකානම්පි තස්මිං සමයෙ න ඵාසු හොති අතියාතුං වා නිය්‍යාතුං වා බාහිරානි වා කම්මන්තානි පටිවෙක්ඛිතුං. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යස්මිං සමයෙ පාපභික්ඛූ බලවන්තො හොන්ති, පෙසලා භික්ඛූ තස්මිං සමයෙ දුබ්බලා හොන්ති. තස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ පෙසලා භික්ඛූ තුණ්හීභූතා තුණ්හීභූතාව සඞ්ඝමජ්ඣෙ සඞ්කසායන්ති [සඞ්කම්ම ඣායන්ති (ක.), සඤ්චායන්ති (සී. අට්ඨ.)] පච්චන්තිමෙ වා ජනපදෙ අච්ඡන්ති [භජන්ති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]. තයිදං, භික්ඛවෙ, හොති බහුජනාහිතාය බහුජනාසුඛාය, බහුනො ජනස්ස අනත්ථාය අහිතාය දුක්ඛාය දෙවමනුස්සානං.

‘‘යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ රාජානො බලවන්තො හොන්ති, චොරා තස්මිං සමයෙ දුබ්බලා හොන්ති. තස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ රඤ්ඤො ඵාසු හොති අතියාතුං වා නිය්‍යාතුං වා පච්චන්තිමෙ වා ජනපදෙ අනුසඤ්ඤාතුං. බ්‍රාහ්මණගහපතිකානම්පි තස්මිං සමයෙ ඵාසු හොති අතියාතුං වා නිය්‍යාතුං වා බාහිරානි වා කම්මන්තානි පටිවෙක්ඛිතුං. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යස්මිං සමයෙ පෙසලා භික්ඛූ බලවන්තො හොන්ති, පාපභික්ඛූ තස්මිං සමයෙ දුබ්බලා හොන්ති. තස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ පාපභික්ඛූ තුණ්හීභූතා තුණ්හීභූතාව සඞ්ඝමජ්ඣෙ සඞ්කසායන්ති, යෙන වා පන තෙන පක්කමන්ති [පපතන්ති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]. තයිදං, භික්ඛවෙ, හොති බහුජනහිතාය බහුජනසුඛාය, බහුනො ජනස්ස අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සාන’’න්ති.

41. ‘‘ද්වින්නාහං, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාපටිපත්තිං න වණ්ණෙමි, ගිහිස්ස වා පබ්බජිතස්ස වා. ගිහී වා, භික්ඛවෙ, පබ්බජිතො වා මිච්ඡාපටිපන්නො මිච්ඡාපටිපත්තාධිකරණහෙතු න ආරාධකො හොති ඤායං ධම්මං කුසලං.

‘‘ද්වින්නාහං, භික්ඛවෙ, සම්මාපටිපත්තිං වණ්ණෙමි, ගිහිස්ස වා පබ්බජිතස්ස වා. ගිහී වා, භික්ඛවෙ, පබ්බජිතො වා සම්මාපටිපන්නො සම්මාපටිපත්තාධිකරණහෙතු ආරාධකො හොති ඤායං ධම්මං කුසල’’න්ති.

42. ‘‘යෙ තෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ දුග්ගහිතෙහි සුත්තන්තෙහි බ්‍යඤ්ජනප්පතිරූපකෙහි අත්ථඤ්ච ධම්මඤ්ච පටිබාහන්ති තෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ බහුජනාහිතාය පටිපන්නා බහුජනාසුඛාය, බහුනො ජනස්ස අනත්ථාය අහිතාය දුක්ඛාය දෙවමනුස්සානං. බහුඤ්ච තෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ අපුඤ්ඤං පසවන්ති, තෙ චිමං සද්ධම්මං අන්තරධාපෙන්ති.

‘‘යෙ තෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ සුග්ගහිතෙහි සුත්තන්තෙහි බ්‍යඤ්ජනප්පතිරූපකෙහි අත්ථඤ්ච ධම්මඤ්ච අනුලොමෙන්ති තෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ බහුජනහිතාය පටිපන්නා බහුජනසුඛාය, බහුනො ජනස්ස අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං. බහුඤ්ච තෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ පුඤ්ඤං පසවන්ති, තෙ චිමං සද්ධම්මං ඨපෙන්තී’’ති.

සමචිත්තවග්ගො චතුත්ථො.

5. පරිසවග්ගො

43. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, පරිසා. කතමා ද්වෙ? උත්තානා ච පරිසා ගම්භීරා ච පරිසා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, උත්තානා පරිසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ උද්ධතා හොන්ති උන්නළා චපලා මුඛරා විකිණ්ණවාචා මුට්ඨස්සතී අසම්පජානා අසමාහිතා විබ්භන්තචිත්තා පාකතින්ද්‍රියා. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, උත්තානා පරිසා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, ගම්භීරා පරිසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ අනුද්ධතා හොන්ති අනුන්නළා අචපලා අමුඛරා අවිකිණ්ණවාචා උපට්ඨිතස්සතී සම්පජානා සමාහිතා එකග්ගචිත්තා සංවුතින්ද්‍රියා. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ගම්භීරා පරිසා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පරිසා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං පරිසානං යදිදං ගම්භීරා පරිසා’’ති.

44. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, පරිසා. කතමා ද්වෙ? වග්ගා ච පරිසා සමග්ගා ච පරිසා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, වග්ගා පරිසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං මුඛසත්තීහි විතුදන්තා විහරන්ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, වග්ගා පරිසා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සමග්ගා පරිසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ සමග්ගා සම්මොදමානා අවිවදමානා ඛීරොදකීභූතා අඤ්ඤමඤ්ඤං පියචක්ඛූහි සම්පස්සන්තා විහරන්ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සමග්ගා පරිසා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පරිසා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං පරිසානං යදිදං සමග්ගා පරිසා’’ති.

45. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, පරිසා. කතමා ද්වෙ? අනග්ගවතී ච පරිසා අග්ගවතී ච පරිසා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, අනග්ගවතී පරිසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං ථෙරා භික්ඛූ බාහුලිකා [බාහුල්ලිකා (ස්‍යා. කං. ක.) ටීකා ඔලොකෙතබ්බා] හොන්ති සාථලිකා, ඔක්කමනෙ පුබ්බඞ්ගමා, පවිවෙකෙ නික්ඛිත්තධුරා, න වීරියං ආරභන්ති අප්පත්තස්ස පත්තියා අනධිගතස්ස අධිගමාය අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකිරියාය. තෙසං පච්ඡිමා ජනතා දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජති. සාපි හොති බාහුලිකා සාථලිකා, ඔක්කමනෙ පුබ්බඞ්ගමා, පවිවෙකෙ නික්ඛිත්තධුරා, න වීරියං ආරභති අප්පත්තස්ස පත්තියා

අනධිගතස්ස අධිගමාය අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකිරියාය. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අනග්ගවතී පරිසා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, අග්ගවතී පරිසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං ථෙරා භික්ඛූ න බාහුලිකා හොන්ති න සාථලිකා, ඔක්කමනෙ නික්ඛිත්තධුරා, පවිවෙකෙ පුබ්බඞ්ගමා, වීරියං ආරභන්ති අප්පත්තස්ස පත්තියා අනධිගතස්ස අධිගමාය අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකිරියාය. තෙසං පච්ඡිමා ජනතා දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජති. සාපි හොති න බාහුලිකා න සාථලිකා, ඔක්කමනෙ නික්ඛිත්තධුරා, පවිවෙකෙ පුබ්බඞ්ගමා, වීරියං ආරභති අප්පත්තස්ස පත්තියා අනධිගතස්ස අධිගමාය අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකිරියාය. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අග්ගවතී පරිසා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පරිසා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං පරිසානං යදිදං අග්ගවතී පරිසා’’ති.

46. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, පරිසා. කතමා ද්වෙ? අනරියා ච පරිසා අරියා ච පරිසා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, අනරියා පරිසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං නප්පජානන්ති, ‘අයං දුක්ඛසමුදයො’ති යථාභූතං නප්පජානන්ති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධො’ති යථාභූතං නප්පජානන්ති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං නප්පජානන්ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අනරියා පරිසා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, අරියා පරිසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානන්ති, ‘අයං දුක්ඛසමුදයො’ති යථාභූතං පජානන්ති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධො’ති යථාභූතං පජානන්ත්න්ත්ති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානන්ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අරියා පරිසා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පරිසා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං පරිසානං යදිදං අරියා පරිසා’’ති.

47. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, පරිසා. කතමා ද්වෙ? පරිසාකසටො ච පරිසාමණ්ඩො ච. කතමො ච, භික්ඛවෙ, පරිසාකසටො? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ ඡන්දාගතිං ගච්ඡන්ති, දොසාගතිං ගච්ඡන්ති, මොහාගතිං ගච්ඡන්ති, භයාගතිං ගච්ඡන්ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පරිසාකසටො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පරිසාමණ්ඩො? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ න ඡන්දාගතිං ගච්ඡන්ති, න දොසාගතිං ගච්ඡන්ති, න මොහාගතිං ගච්ඡන්ති, න භයාගතිං ගච්ඡන්ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පරිසාමණ්ඩො. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පරිසා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං පරිසානං යදිදං පරිසාමණ්ඩො’’ති.

48. ''ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, පරිසා. කතමා ද්වෙ? ඔක්කාචිතවිනීතා පරිසා නොපටිපුච්ඡාවිනීතා, පටිපුච්ඡාවිනීතා පරිසා නොඔක්කාචිතවිනීතා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, ඔක්කාචිතවිනීතා පරිසා නොපටිපුච්ඡාවිනීතා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ යෙ තෙ සුත්තන්තා තථාගතභාසිතා ගම්භීරා ගම්භීරත්ථා ලොකුත්තරා සුඤ්ඤතාපටිසංයුත්තා තෙසු භඤ්ඤමානෙසු න සුස්සූසන්ති න සොතං ඔදහන්ති න අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙන්ති න ච තෙ ධම්මෙ උග්ගහෙතබ්බං පරියාපුණිතබ්බං මඤ්ඤන්ති. යෙ පන තෙ සුත්තන්තා කවිතා [කවිකතා (සබ්බත්ථ) ටීකා ඔලොකෙතබ්බා] කාවෙය්‍යා චිත්තක්ඛරා චිත්තබ්‍යඤ්ජනා බාහිරකා සාවකභාසිතා තෙසු භඤ්ඤමානෙසු සුස්සූසන්ති සොතං ඔදහන්ති අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙන්ති, තෙ ධම්මෙ උග්ගහෙතබ්බං පරියාපුණිතබ්බං මඤ්ඤන්ති, තෙ ච තං ධම්මං පරියාපුණිත්වා න චෙව අඤ්ඤමඤ්ඤං පටිපුච්ඡන්ති න ච පටිවිචරන්ති – 'ඉදං කථං, ඉමස්ස කො අත්ථො'ති? තෙ අවිවටඤ්චෙව න විවරන්ති, අනුත්තානීකතඤ්ච න උත්තානීකරොන්ති, අනෙකවිහිතෙසු ච කඞ්ඛාඨානියෙසු ධම්මෙසු කඞ්ඛං න පටිවිනොදෙන්ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ඔක්කාචිතවිනීතා පරිසා නො පටිපුච්ඡාවිනීතා.

''කතමා ච, භික්ඛවෙ, පටිපුච්ඡාවිනීතා පරිසා නොඔක්කාචිතවිනීතා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ යෙ තෙ සුත්තන්තා කවිතා කාවෙය්‍යා චිත්තක්ඛරා චිත්තබ්‍යඤ්ජනා බාහිරකා සාවකභාසිතා තෙසු භඤ්ඤමානෙසු න සුස්සූසන්ති න සොතං ඔදහන්ති න අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙන්ති, න ච තෙ ධම්මෙ උග්ගහෙතබ්බං පරියාපුණිතබ්බං මඤ්ඤන්ති. යෙ පන තෙ සුත්තන්තා තථාගතභාසිතා ගම්භීරා ගම්භීරත්ථා ලොකුත්තරා සුඤ්ඤතාපටිසංයුත්තා තෙසු භඤ්ඤමානෙසු සුස්සූසන්ති සොතං ඔදහන්ති අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙන්ති, තෙ ච ධම්මෙ උග්ගහෙතබ්බං පරියාපුණිතබ්බං මඤ්ඤන්ති. තෙ තං ධම්මං පරියාපුණිත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං පටිපුච්ඡන්ති පටිවිචරන්ති – 'ඉදං කථං, ඉමස්ස කො අත්ථො'ති? තෙ අවිවටඤ්චෙව විවරන්ති, අනුත්තානීකතඤ්ච උත්තානීකරොන්ති, අනෙකවිහිතෙසු ච කඞ්ඛාඨානියෙසු ධම්මෙසු කඞ්ඛං පටිවිනොදෙන්ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පටිපුච්ඡාවිනීතා පරිසා නොඔක්කාචිතවිනීතා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පරිසා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං පරිසානං යදිදං පටිපුච්ඡාවිනීතා පරිසා නොඔක්කාචිතවිනීතා''ති.

49. ''ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, පරිසා. කතමා ද්වෙ? ආමිසගරු පරිසා නො සද්ධම්මගරු, සද්ධම්මගරු පරිසා නො ආමිසගරු. කතමා ච, භික්ඛවෙ, ආමිසගරු පරිසා නො සද්ධම්මගරු? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ ගිහීනං ඔදාතවසනානං සම්මුඛා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස වණ්ණං භාසන්ති – 'අසුකො භික්ඛු උභතොභාගවිමුත්තො, අසුකො පඤ්ඤාවිමුත්තො, අසුකො කායසක්ඛී, අසුකො දිට්ඨිප්පත්තො, අසුකො සද්ධාවිමුත්තො, අසුකො ධම්මානුසාරී, අසුකො සද්ධානුසාරී, අසුකො සීලවා කල්‍යාණධම්මො,

අසුකො දුස්සීලො පාපධම්මො'ති. තෙ තෙන ලාභං ලභන්ති. තෙ තං ලාභං ලභිත්වා ගථිතා [ගධිතා (ක.)] මුච්ඡිතා අජ්ඣොපන්නා [අජ්ඣොසානා (ක.), අනජ්ඣොපන්නා (සී.ස්‍යා. ක.) තිකනිපාතෙ කුසිනාරවග්ගෙ පඨමසුත්තටීකා ඔලොකෙතබ්බා] අනාදීනවදස්සාවිනො අනිස්සරණපඤ්ඤා පරිභුඤ්ජන්ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ආමිසගරු පරිසා නො සද්ධම්මගරු.

''කතමා ච, භික්ඛවෙ, සද්ධම්මගරු පරිසා නොආමිසගරු? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ ගිහීනං ඔදාතවසනානං සම්මුඛා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස වණ්ණං න භාසන්ති – 'අසුකො භික්ඛු උභතොභාගවිමුත්තො, අසුකො පඤ්ඤාවිමුත්තො, අසුකො කායසක්ඛී, අසුකො දිට්ඨිප්පත්තො, අසුකො සද්ධාවිමුත්තො, අසුකො ධම්මානුස්සාරී, අසුකො සද්ධානුසාරී, අසුකො සීලවා කල්‍යාණධම්මො, අසුකො දුස්සීලො පාපධම්මො'ති. තෙ තෙන ලාභං ලභන්ති. තෙ තං ලාභං ලභිත්වා අගථිතා අමුච්ඡිතා අනජ්ඣොසන්නා ආදීනවදස්සාවිනො නිස්සරණපඤ්ඤා පරිභුඤ්ජන්ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සද්ධම්මගරු පරිසා නොආමිසගරු. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පරිසා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං පරිසානං යදිදං සද්ධම්මගරු පරිසා නොආමිසගරු''ති.

50. ''ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, පරිසා. කතමා ද්වෙ? විසමා ච පරිසා සමා ච පරිසා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, විසමා පරිසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං අධම්මකම්මානි පවත්තන්ති ධම්මකම්මානි නප්පවත්තන්ති, අවිනයකම්මානි පවත්තන්ති විනයකම්මානි නප්පවත්තන්ති, අධම්මකම්මානි දිප්පන්ති ධම්මකම්මානි න දිප්පන්ති, අවිනයකම්මානි දිප්පන්ති විනයකම්මානි න දිප්පන්ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, විසමා පරිසා. ( ) [(විසමත්තා භික්ඛවෙ පරිසාය අධම්මකම්මානි පවත්තන්ති... විනයකම්මානි න දිප්පන්ති.) (සී. පී.)]

''කතමා ච, භික්ඛවෙ, සමා පරිසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං ධම්මකම්මානි පවත්තන්ති අධම්මකම්මානි නප්පවත්තන්ති, විනයකම්මානි පවත්තන්ති අවිනයකම්මානි නප්පවත්තන්ති, ධම්මකම්මානි දිප්පන්ති අධම්මකම්මානි න දිප්පන්ති, විනයකම්මානි දිප්පන්ති අවිනයකම්මානි න දිප්පන්ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සමා පරිසා. ( ) [(සමත්තා භික්ඛවෙ පරිසාය ධම්මකම්මානි පවත්තන්ති... අවිනයකම්මානි න දිප්පන්ති.) (සී. පී.)] ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පරිසා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං පරිසානං යදිදං සමා පරිසා''ති.

51. ''ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, පරිසා. කතමා ද්වෙ? අධම්මිකා ච පරිසා ධම්මිකා ච පරිසා...පෙ.... ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පරිසා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං පරිසානං යදිදං ධම්මිකා පරිසා''ති.

52. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, පරිසා. කතමා ද්වෙ? අධම්මවාදිනී ච පරිසා ධම්මවාදිනී ච පරිසා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, අධම්මවාදිනී පරිසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ අධිකරණං ආදියන්ති ධම්මිකං වා අධම්මිකං වා. තෙ තං අධිකරණං ආදියිත්වා න චෙව අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ඤාපෙන්ති න ච සඤ්ඤත්තිං උපගච්ඡන්ති, න ච නිජ්ඣාපෙන්ති න ච නිජ්ඣත්තිං උපගච්ඡන්ති. තෙ අසඤ්ඤත්තිබලා අනිජ්ඣත්තිබලා අප්පටිනිස්සග්ගමන්තිනො තමෙව අධිකරණං ථාමසා පරාමාසා [පරාමස්ස (සී. පී.)] අභිනිවිස්ස වොහරන්ති – ‘ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ’න්ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අධම්මවාදිනී පරිසා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, ධම්මවාදිනී පරිසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ අධිකරණං ආදියන්ති ධම්මිකං වා අධම්මිකං වා. තෙ තං අධිකරණං ආදියිත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ඤාපෙන්ති චෙව සඤ්ඤත්තිඤ්ච උපගච්ඡන්ති, නිජ්ඣාපෙන්ති චෙව නිජ්ඣත්තිඤ්ච උපගච්ඡන්ති. තෙ සඤ්ඤත්තිබලා නිජ්ඣත්තිබලා පටිනිස්සග්ගමන්තිනො, න තමෙව අධිකරණං ථාමසා පරාමාසා අභිනිවිස්ස වොහරන්ති – ‘ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ’න්ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ධම්මවාදිනී පරිසා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පරිසා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං පරිසානං යදිදං ධම්මවාදිනී පරිසා’’ති.

පරිසවග්ගො පඤ්චමො.

තස්සුද්දානං –

උත්තානා වග්ගා අග්ගවතී, අරියා කසටො ච පඤ්චමො;
ඔක්කාචිතආමිසඤ්චෙව, විසමා අධම්මාධම්මියෙන චාති.

පඨමො පණ්ණාසකො සමත්තො.

2. දුතියපණ්ණාසකං

(6) 1. පුග්ගලවග්ගො

53. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා ලොකෙ උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජන්ති බහුජනහිතාය බහුජනසුඛාය, බහුනො ජනස්ස අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං. කතමෙ ද්වෙ? තථාගතො ච අරහං සම්මාසම්බුද්ධො, රාජා ච චක්කවත්තී. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පුග්ගලා ලොකෙ උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජන්ති බහුජනහිතාය බහුජනසුඛාය, බහුනො ජනස්ස අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සාන’’න්ති.

54. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා ලොකෙ උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජන්ති අච්ඡරියමනුස්සා. කතමෙ ද්වෙ? තථාගතො ච අරහං සම්මාසම්බුද්ධො, රාජා

ච චක්කවත්ති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පුග්ගලා ලොකෙ උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජන්ති අච්ඡරියමනුස්සා''ති.

55. ''ද්වින්නං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලානං කාලකිරියා බහුනො ජනස්ස අනුතප්පා හොති. කතමෙසං ද්වින්නං? තථාගතස්ස ච අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස, රඤ්ඤො ච චක්කවත්තිස්ස. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං පුග්ගලානං කාලකිරියා බහුනො ජනස්ස අනුතප්පා හොතී''ති.

56. ''ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ථූපාරහා. කතමෙ ද්වෙ? තථාගතො ච අරහං සම්මාසම්බුද්ධො, රාජා ච චක්කවත්ති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ථූපාරහා''ති.

57. ''ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, බුද්ධා. කතමෙ ද්වෙ? තථාගතො ච අරහං සම්මාසම්බුද්ධො, පච්චෙකබුද්ධො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ බුද්ධා''ති.

58. ''ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, අසනියා ඵලන්තියා න සන්තසන්ති. කතමෙ ද්වෙ? භික්ඛු ච ඛීණාසවො, හත්ථාජානීයො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ අසනියා ඵලන්තියා න සන්තසන්තී''ති.

59. ''ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, අසනියා ඵලන්තියා න සන්තසන්ති. කතමෙ ද්වෙ? භික්ඛු ච ඛීණාසවො, අස්සාජානීයො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ අසනියා ඵලන්තියා න සන්තසන්තී''ති.

60. ''ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, අසනියා ඵලන්තියා න සන්තසන්ති. කතමෙ ද්වෙ? භික්ඛු ච ඛීණාසවො, සීහො ච මිගරාජා. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ අසනියා ඵලන්තියා න සන්තසන්තී''ති.

61. ''ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, අත්ථවසෙ සම්පස්සමානා කිංපුරිසා මානුසිං වාචං න භාසන්ති. කතමෙ ද්වෙ? මා ච මුසා භණිම්හා, මා ච පරං අභූතෙන අබ්භාචික්ඛිම්හාති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ අත්ථවසෙ සම්පස්සමානා කිංපුරිසා මානුසිං වාචං න භාසන්තී''ති.

62. ''ද්වින්නං ධම්මානං, භික්ඛවෙ, අතිත්තො අප්පටිවානො මාතුගාමො කාලං කරොති. කතමෙසං ද්වින්නං? මෙථුනසමාපත්තියා ච විජායනස්ස ච. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං ධම්මානං අතිත්තො අප්පටිවානො මාතුගාමො කාලං කරොතී''ති.

63. ''අසන්තසන්නිවාසඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි සන්තසන්නිවාසඤ්ච. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අසන්තසන්නිවාසො හොති, කථඤ්ච අසන්තො සන්නිවසන්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, ථෙරස්ස භික්ඛුනො එවං හොති – ‘ථෙරොපි මං න වදෙය්‍ය, මජ්ඣිමොපි මං න වදෙය්‍ය, නවොපි මං න වදෙය්‍ය; ථෙරම්පාහං න වදෙය්‍යං, මජ්ඣිමම්පාහං න වදෙය්‍යං, නවම්පාහං න වදෙය්‍යං. ථෙරො චෙපි මං වදෙය්‍ය අහිතානුකම්පී මං වදෙය්‍ය නො හිතානුකම්පී, නොති නං වදෙය්‍යං විහෙඨෙය්‍යං [විහෙසෙය්‍යං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පස්සම්පිස්ස නප්පටිකරෙය්‍යං. මජ්ඣිමො චෙපි මං වදෙය්‍ය…පෙ…. නවො චෙපි මං වදෙය්‍ය අහිතානුකම්පී මං වදෙය්‍ය නො හිතානුකම්පී, නොති නං වදෙය්‍යං විහෙඨෙය්‍යං පස්සම්පිස්ස නප්පටිකරෙය්‍යං’. මජ්ඣිමස්සපි භික්ඛුනො එවං හොති…පෙ…. නවස්සපි භික්ඛුනො එවං හොති – ‘ථෙරොපි මං න වදෙය්‍ය, මජ්ඣිමොපි මං න වදෙය්‍ය, නවොපි මං න වදෙය්‍ය; ථෙරම්පාහං න වදෙය්‍යං, මජ්ඣිමම්පාහං න වදෙය්‍යං, නවම්පාහං න වදෙය්‍යං. ථෙරො චෙපි මං වදෙය්‍ය අහිතානුකම්පී මං වදෙය්‍ය නො හිතානුකම්පී නොති නං වදෙය්‍යං විහෙඨෙය්‍යං පස්සම්පිස්ස නප්පටිකරෙය්‍යං. මජ්ඣිමො චෙපි මං වදෙය්‍ය…පෙ…. නවො චෙපි මං වදෙය්‍ය අහිතානුකම්පී මං වදෙය්‍ය නො හිතානුකම්පී, නොති නං වදෙය්‍යං විහෙඨෙය්‍යං පස්සම්පිස්ස නප්පටිකරෙය්‍යං’. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අසන්තසන්නිවාසො හොති, එවඤ්ච අසන්තො සන්නිවසන්ති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සන්තසන්නිවාසො හොති, කථඤ්ච සන්තො සන්නිවසන්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, ථෙරස්ස භික්ඛුනො එවං හොති – ‘ථෙරොපි මං වදෙය්‍ය, මජ්ඣිමොපි මං වදෙය්‍ය, නවොපි මං වදෙය්‍ය; ථෙරම්පාහං වදෙය්‍යං, මජ්ඣිමම්පාහං වදෙය්‍යං, නවම්පාහං වදෙය්‍යං. ථෙරො චෙපි මං වදෙය්‍ය හිතානුකම්පී මං වදෙය්‍ය නො අහිතානුකම්පී, සාධූති නං වදෙය්‍යං න විහෙඨෙය්‍යං පස්සම්පිස්ස පටිකරෙය්‍යං. මජ්ඣිමො චෙපි මං වදෙය්‍ය…පෙ…. නවො චෙපි මං වදෙය්‍ය හිතානුකම්පී මං වදෙය්‍ය නො අහිතානුකම්පී, සාධූති නං වදෙය්‍යං න නං විහෙඨෙය්‍යං පස්සම්පිස්ස පටිකරෙය්‍යං’. මජ්ඣිමස්සපි භික්ඛුනො එවං හොති…පෙ…. නවස්සපි භික්ඛුනො එවං හොති – ‘ථෙරොපි මං වදෙය්‍ය, මජ්ඣිමොපි මං වදෙය්‍ය, නවොපි මං වදෙය්‍ය; ථෙරම්පාහං වදෙය්‍යං, මජ්ඣිමම්පාහං වදෙය්‍යං, නවම්පාහං වදෙය්‍යං. ථෙරො චෙපි මං වදෙය්‍ය හිතානුකම්පී මං වදෙය්‍ය නො අහිතානුකම්පී, සාධූති නං වදෙය්‍යං න නං විහෙඨෙය්‍යං පස්සම්පිස්ස පටිකරෙය්‍යං. මජ්ඣිමො චෙපි මං වදෙය්‍ය…පෙ…. නවො චෙපි මං වදෙය්‍ය හිතානුකම්පී මං වදෙය්‍ය නො අහිතානුකම්පී, සාධූති නං වදෙය්‍යං න නං විහෙඨෙය්‍යං පස්සම්පිස්ස පටිකරෙය්‍යං’. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, සන්තසන්නිවාසො හොති, එවඤ්ච සන්තො සන්නිවසන්ති’’ති.

64. ‘‘යස්මිං, භික්ඛවෙ, අධිකරණෙ උභතො වචීසංසාරො දිට්ඨිපළාසො චෙතසො ආඝාතො අප්පච්චයො අනභිරද්ධි අජ්ඣත්තං අවූපසන්තං හොති, තස්මෙතං, භික්ඛවෙ, අධිකරණෙ පාටිකඞ්ඛං – ‘දීඝත්තාය ඛරත්තාය

වාළත්තාය සංවත්තිස්සති, භික්ඛූ ච න ඵාසුං [ඵාසු (ක.)] විහරිස්සන්ති’. යස්මිඤ්ච ඛො, භික්ඛවෙ, අධිකරණෙ උභතො වචීසංසාරො දිට්ඨිපළාසො චෙතසො ආඝාතො අප්පච්චයො අනභිරද්ධි අජ්ඣත්තං සුවූපසන්තං හොති, තස්මෙතං, භික්ඛවෙ, අධිකරණෙ පාටිකඞ්ඛං – ‘න දීඝත්තාය ඛරත්තාය වාළත්තාය සංවත්තිස්සති, භික්ඛූ ච ඵාසුං විහරිස්සන්ති’’’ති.

පුග්ගලවග්ගො පඨමො.

(7) 2. සුඛවග්ගො

65. ‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, සුඛානි. කතමානි ද්වෙ? ගිහිසුඛඤ්ච පබ්බජිතසුඛඤ්ච. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සුඛානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සුඛානං යදිදං පබ්බජිතසුඛ’’න්ති.

66. ‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, සුඛානි. කතමානි ද්වෙ? කාමසුඛඤ්ච නෙක්ඛම්මසුඛඤ්ච. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සුඛානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සුඛානං යදිදං නෙක්ඛම්මසුඛ’’න්ති.

67. ‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, සුඛානි. කතමානි ද්වෙ? උපධිසුඛඤ්ච නිරුපධිසුඛඤ්ච. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සුඛානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සුඛානං යදිදං නිරුපධිසුඛ’’න්ති.

68. ‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, සුඛානි. කතමානි ද්වෙ? සාසවසුඛඤ්ච අනාසවසුඛඤ්ච. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සුඛානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සුඛානං යදිදං අනාසවසුඛ’’න්ති.

69. ‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, සුඛානි. කතමානි ද්වෙ? සාමිසඤ්ච සුඛං නිරාමිසඤ්ච සුඛං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සුඛානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සුඛානං යදිදං නිරාමිසං සුඛ’’න්ති.

70. ‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, සුඛානි. කතමානි ද්වෙ? අරියසුඛඤ්ච අනරියසුඛඤ්ච. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සුඛානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සුඛානං යදිදං අරියසුඛ’’න්ති.

71. ‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, සුඛානි. කතමානි ද්වෙ? කායිකඤ්ච සුඛං චෙතසිකඤ්ච සුඛං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සුඛානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සුඛානං යදිදං චෙතසිකං සුඛ’’න්ති.

72. ‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, සුඛානි. කතමානි ද්වෙ? සප්පීතිකඤ්ච සුඛං නිප්පීතිකඤ්ච සුඛං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සුඛානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සුඛානං යදිදං නිප්පීතිකං සුඛ’’න්ති.

73. ''ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, සුඛානි. කතමානි ද්වෙ? සාතසුඛඤ්ච උපෙක්ඛාසුඛඤ්ච. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සුඛානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සුඛානං යදිදං උපෙක්ඛාසුඛ''න්ති.

74. ''ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, සුඛානි. කතමානි ද්වෙ? සමාධිසුඛඤ්ච අසමාධිසුඛඤ්ච. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සුඛානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සුඛානං යදිදං සමාධිසුඛ''න්ති.

75. ''ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, සුඛානි. කතමානි ද්වෙ? සප්පීතිකාරම්මණඤ්ච සුඛං නිප්පීතිකාරම්මණඤ්ච සුඛං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සුඛානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සුඛානං යදිදං නිප්පීතිකාරම්මණං සුඛ''න්ති.

76. ''ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, සුඛානි. කතමානි ද්වෙ? සාතාරම්මණඤ්ච සුඛං උපෙක්ඛාරම්මණඤ්ච සුඛං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සුඛානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සුඛානං යදිදං උපෙක්ඛාරම්මණං සුඛ''න්ති.

77. ''ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, සුඛානි. කතමානි ද්වෙ? රූපාරම්මණඤ්ච සුඛං අරූපාරම්මණඤ්ච සුඛං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සුඛානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සුඛානං යදිදං අරූපාරම්මණං සුඛ''න්ති.

සුඛවග්ගො දුතියො.

(8) 3. සනිමිත්තවග්ගො

78. ''සනිමිත්තා, භික්ඛවෙ, උප්පජ්ජන්ති පාපකා අකුසලා ධම්මා, නො අනිමිත්තා. තස්සෙව නිමිත්තස්ස පහානා එවං තෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා න හොන්තී''ති.

79. ''සනිදානා, භික්ඛවෙ, උප්පජ්ජන්ති පාපකා අකුසලා ධම්මා, නො අනිදානා. තස්සෙව නිදානස්ස පහානා එවං තෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා න හොන්තී''ති.

80. ''සහෙතුකා, භික්ඛවෙ, උප්පජ්ජන්ති පාපකා අකුසලා ධම්මා, නො අහෙතුකා. තස්සෙව හෙතුස්ස පහානා එවං තෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා න හොන්තී''ති.

81. ''සසඞ්ඛාරා, භික්ඛවෙ, උප්පජ්ජන්ති පාපකා අකුසලා ධම්මා, නො අසඞ්ඛාරා. තෙසංයෙව සඞ්ඛාරානං පහානා එවං තෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා න හොන්තී''ති.

82. ''සප්පච්චයා, භික්ඛවෙ, උප්පජ්ජන්ති පාපකා අකුසලා ධම්මා, නො අප්පච්චයා. තස්සෙව පච්චයස්ස පහානා එවං තෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා න හොන්තී''ති.

83. ''සරූපා, භික්ඛවෙ, උප්පජ්ජන්ති පාපකා අකුසලා ධම්මා, නො අරූපා. තස්සෙව රූපස්ස පහානා එවං තෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා න හොන්තී''ති.

84. ''සවෙදනා, භික්ඛවෙ, උප්පජ්ජන්ති පාපකා අකුසලා ධම්මා, නො අවෙදනා. තස්සායෙව වෙදනාය පහානා එවං තෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා න හොන්තී''ති.

85. ''සසඤ්ඤා, භික්ඛවෙ, උප්පජ්ජන්ති පාපකා අකුසලා ධම්මා, නො අසඤ්ඤා. තස්සායෙව සඤ්ඤාය පහානා එවං තෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා න හොන්තී''ති.

86. ''සවිඤ්ඤාණා, භික්ඛවෙ, උප්පජ්ජන්ති පාපකා අකුසලා ධම්මා, නො අවිඤ්ඤාණා. තස්සෙව විඤ්ඤාණස්ස පහානා එවං තෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා න හොන්තී''ති.

87. ''සඞ්ඛතාරම්මණා, භික්ඛවෙ, උප්පජ්ජන්ති පාපකා අකුසලා ධම්මා, නො අසඞ්ඛතාරම්මණා. තස්සෙව සඞ්ඛතස්ස පහානා එවං තෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා න හොන්තී''ති.

සනිමිත්තවග්ගො තතියො.

(9) 4. ධම්මවග්ගො

88. ''ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? චෙතොවිමුත්ති ච පඤ්ඤාවිමුත්ති ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා''ති.

89. ''ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? පග්ගාහො ච අවික්ඛෙපො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා''ති.

90. ''ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? නාමඤ්ච රූපඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා''ති.

91. ''ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? විජ්ජා ච විමුත්ති ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා''ති.

92. ''ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? භවදිට්ඨි ච විභවදිට්ඨි ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා''ති.

93. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? අහිරිකඤ්ච අනොත්තප්පඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’ති.

94. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? හිරී ච ඔත්තප්පඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’ති.

95. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? දොවචස්සතා ච පාපමිත්තතා ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’ති.

96. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? සොවචස්සතා ච කල්‍යාණමිත්තතා ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’ති.

97. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? ධාතුකුසලතා ච මනසිකාරකුසලතා ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’ති.

98. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? ආපත්තිකුසලතා ච ආපත්තිවුට්ඨානකුසලතා ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’ති.

ධම්මවග්ගො චතුත්ථො.

(10) 5. බාලවග්ගො

99. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, බාලා. කතමෙ ද්වෙ? යො ච අනාගතං භාරං වහති, යො ච ආගතං භාරං න වහති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ බාලා’’ති.

100. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතා. කතමෙ ද්වෙ? යො ච අනාගතං භාරං න වහති, යො ච ආගතං භාරං වහති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පණ්ඩිතා’’ති.

101. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, බාලා. කතමෙ ද්වෙ? යො ච අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤී, යො ච කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤී. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ බාලා’’ති.

102. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතා. කතමෙ ද්වෙ? යො ච අකප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤී, යො ච කප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤී. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පණ්ඩිතා’’ති.

103. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, බාලා. කතමෙ ද්වෙ? යො ච අනාපත්තියා ආපත්තිසඤ්ඤී, යො ච ආපත්තියා අනාපත්තිසඤ්ඤී. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ බාලා’’ති.

104. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතා. කතමෙ ද්වෙ? යො ච අනාපත්තියා අනාපත්තිසඤ්ඤී, යො ච ආපත්තියා ආපත්තිසඤ්ඤී. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පණ්ඩිතා’’ති.

105. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, බාලා. කතමෙ ද්වෙ? යො ච අධම්මෙ ධම්මසඤ්ඤී, යො ච ධම්මෙ අධම්මසඤ්ඤී. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ බාලා’’ති.

106. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතා. කතමෙ ද්වෙ? යො ච ධම්මෙ ධම්මසඤ්ඤී, යො ච අධම්මෙ අධම්මසඤ්ඤී. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පණ්ඩිතා’’ති.

107. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, බාලා. කතමෙ ද්වෙ? යො ච අවිනයෙ විනයසඤ්ඤී, යො ච විනයෙ අවිනයසඤ්ඤී. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ බාලා’’ති.

108. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතා. කතමෙ ද්වෙ? යො ච අවිනයෙ අවිනයසඤ්ඤී, යො ච විනයෙ විනයසඤ්ඤී. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පණ්ඩිතා’’ති.

109. ‘‘ද්වින්නං, භික්ඛවෙ, ආසවා වඩ්ඪන්ති. කතමෙසං ද්වින්නං? යො ච න කුක්කුච්චායිතබ්බං කුක්කුච්චායති, යො ච කුක්කුච්චායිතබ්බං න කුක්කුච්චායති. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං ආසවා වඩ්ඪන්තී’’ති.

110. ‘‘ද්වින්නං, භික්ඛවෙ, ආසවා න වඩ්ඪන්ති. කතමෙසං ද්වින්නං? යො ච න කුක්කුච්චායිතබ්බං න කුක්කුච්චායති, යො ච කුක්කුච්චායිතබ්බං කුක්කුච්චායති. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං ආසවා න වඩ්ඪන්තී’’ති.

111. ‘‘ද්වින්නං, භික්ඛවෙ, ආසවා වඩ්ඪන්ති. කතමෙසං ද්වින්නං? යො ච අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤී, යො ච කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤී. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං ආසවා වඩ්ඪන්තී’’ති.

112. ‘‘ද්වින්නං, භික්ඛවෙ, ආසවා න වඩ්ඪන්ති. කතමෙසං ද්වින්නං? යො ච අකප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤී, යො ච කප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤී. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං ආසවා න වඩ්ඪන්තී’’ති.

113. ‘‘ද්වින්නං, භික්ඛවෙ, ආසවා වඩ්ඪන්ති. කතමෙසං ද්වින්නං? යො ච ආපත්තියා අනාපත්තිසඤ්ඤී, යො ච අනාපත්තියා ආපත්තිසඤ්ඤී. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං ආසවා වඩ්ඪන්තී’’ති.

114. ‘‘ද්වින්නං, භික්ඛවෙ, ආසවා න වඩ්ඪන්ති. කතමෙසං ද්වින්නං? යො ච ආපත්තියා ආපත්තිසඤ්ඤී, යො ච අනාපත්තියා අනාපත්තිසඤ්ඤී. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං ආසවා න වඩ්ඪන්තී’’ති.

115. ‘‘ද්වින්නං, භික්ඛවෙ, ආසවා වඩ්ඪන්ති. කතමෙසං ද්වින්නං? යො ච අධම්මෙ ධම්මසඤ්ඤී, යො ච ධම්මෙ අධම්මසඤ්ඤී. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං ආසවා වඩ්ඪන්තී’’ති.

116. ‘‘ද්වින්නං, භික්ඛවෙ, ආසවා න වඩ්ඪන්ති. කතමෙසං ද්වින්නං? යො ච ධම්මෙ ධම්මසඤ්ඤී, යො ච අධම්මෙ අධම්මසඤ්ඤී. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං ආසවා න වඩ්ඪන්තී’’ති.

117. ‘‘ද්වින්නං, භික්ඛවෙ, ආසවා වඩ්ඪන්ති. කතමෙසං ද්වින්නං? යො ච අවිනයෙ විනයසඤ්ඤී, යො ච විනයෙ අවිනයසඤ්ඤී. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං ආසවා වඩ්ඪන්තී’’ති.

118. ‘‘ද්වින්නං, භික්ඛවෙ, ආසවා න වඩ්ඪන්ති. කතමෙසං ද්වින්නං? යො ච අවිනයෙ අවිනයසඤ්ඤී, යො ච විනයෙ විනයසඤ්ඤී. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං ආසවා න වඩ්ඪන්තී’’ති.

බාලවග්ගො පඤ්චමො.

දුතියො පණ්ණාසකො සමත්තො.

3. තතියපණ්ණාසකං

(11) 1. ආසාදුප්පජහවග්ගො

119. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, ආසා දුප්පජහා. කතමා ද්වෙ? ලාභාසා ච ජීවිතාසා ච. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ආසා දුප්පජහා’’ති.

120. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා දුල්ලභා ලොකස්මිං. කතමෙ ද්වෙ? යො ච පුබ්බකාරී, යො ච කතඤ්ඤූ කතවෙදී. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පුග්ගලා දුල්ලභා ලොකස්මි’’න්ති.

121. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා දුල්ලභා ලොකස්මිං. කතමෙ ද්වෙ? තිත්තො ච තප්පෙතා ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පුග්ගලා දුල්ලභා ලොකස්මි’’න්ති.

122. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා දුත්තප්පයා. කතමෙ ද්වෙ? යො ච ලද්ධං ලද්ධං නික්ඛිපති, යො ච ලද්ධං ලද්ධං විස්සජ්ජෙති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පුග්ගලා දුත්තප්පයා’’ති.

123. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සුතප්පයා. කතමෙ ද්වෙ? යො ච ලද්ධං ලද්ධං න නික්ඛිපති, යො ච ලද්ධං ලද්ධං න විස්සජ්ජෙති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පුග්ගලා සුතප්පයා’’ති.

124. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පච්චයා රාගස්ස උප්පාදාය. කතමෙ ද්වෙ? සුභනිමිත්තඤ්ච අයොනිසො ච මනසිකාරො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පච්චයා රාගස්ස උප්පාදායා’’ති.

125. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පච්චයා දොසස්ස උප්පාදාය. කතමෙ ද්වෙ? පටිඝනිමිත්තඤ්ච අයොනිසො ච මනසිකාරො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පච්චයා දොසස්ස උප්පාදායා’’ති.

126. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පච්චයා මිච්ඡාදිට්ඨියා උප්පාදාය. කතමෙ ද්වෙ? පරතො ච ඝොසො අයොනිසො ච මනසිකාරො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පච්චයා මිච්ඡාදිට්ඨියා උප්පාදායා’’ති.

127. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පච්චයා සම්මාදිට්ඨියා උප්පාදාය. කතමෙ ද්වෙ? පරතො ච ඝොසො, යොනිසො ච මනසිකාරො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පච්චයා සම්මාදිට්ඨියා උප්පාදායා’’ති.

128. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, ආපත්තියො. කතමා ද්වෙ? ලහුකා ච ආපත්ති, ගරුකා ච ආපත්ති. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ආපත්තියො’’ති.

129. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, ආපත්තියො. කතමා ද්වෙ? දුට්ඨුල්ලා ච ආපත්ති, අදුට්ඨුල්ලා ච ආපත්ති. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ආපත්තියො’’ති.

130. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, ආපත්තියො. කතමා ද්වෙ? සාවසෙසා ච ආපත්ති, අනවසෙසා ච ආපත්ති. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ආපත්තියො’’ති.

ආසාදුප්පජහවග්ගො පඨමො.

(12) 2. ආයාචනවග්ගො

131. ‘‘සද්ධො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං සම්මා ආයාචමානො ආයාචෙය්‍ය – ‘තාදිසො හොමි යාදිසා සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා’ති. එසා, භික්ඛවෙ, තුලා එතං පමාණං මම සාවකානං භික්ඛූනං යදිදං සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා’’ති.

132. ‘‘සද්ධා, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනී එවං සම්මා ආයාචමානා ආයාචෙය්‍ය – ‘තාදිසී හොමි යාදිසී ඛෙමා ච භික්ඛුනී උප්පලවණ්ණා චා’ති. එසා, භික්ඛවෙ, තුලා එතං පමාණං මම සාවිකානං භික්ඛුනීනං යදිදං ඛෙමා ච භික්ඛුනී උප්පලවණ්ණා චා’’ති.

133. ‘‘සද්ධො, භික්ඛවෙ, උපාසකො එවං සම්මා ආයාචමානො ආයාචෙය්‍ය – ‘තාදිසො හොමි යාදිසො චිත්තො ච ගහපති හත්ථකො ච ආළවකො’ති. එසා, භික්ඛවෙ, තුලා එතං පමාණං මම සාවකානං උපාසකානං යදිදං චිත්තො ච ගහපති හත්ථකො ච ආළවකො’’ති.

134. ‘‘සද්ධා, භික්ඛවෙ, උපාසිකා එවං සම්මා ආයාචමානා ආයාචෙය්‍ය – ‘තාදිසී හොමි යාදිසී ඛුජ්ජුත්තරා ච උපාසිකා වෙළුකණ්ඩකියා [වෙළුකණ්ඩකී (අ. නි. 6.37; අ. නි. 4.176 ආගතං] ච නන්දමාතා’ති. එසා, භික්ඛවෙ, තුලා එතං පමාණං මම සාවිකානං උපාසිකානං යදිදං ඛුජ්ජුත්තරා ච උපාසිකා වෙළුකණ්ඩකියා ච නන්දමාතා’’ති.

135. ‘‘ද්වීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි ද්වීහි? අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා අවණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසති, අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා වණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවතීති.

‘‘ද්වීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි ද්වීහි? අනුවිච්ච පරියොගාහෙත්වා අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසති, අනුවිච්ච පරියොගාහෙත්වා වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවතී’’ති.

136. ‘‘ද්වීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි ද්වීහි? අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා අප්පසාදනීයෙ ඨානෙ පසාදං උපදංසෙති, අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා පසාදනීයෙ ඨානෙ අප්පසාදං උපදංසෙති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවතීති.

‘‘ද්වීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති

අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි ද්වීහි? අනුවිච්ච පරියොගාහෙත්වා අප්පසාදනීයෙ ඨානෙ අප්පසාදං උපදංසෙති, අනුවිච්ච පරියොගාහෙත්වා පසාදනීයෙ ඨානෙ පසාදං උපදංසෙති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවතී''ති.

137. ''ද්වීසු, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාපටිපජ්ජමානො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති. කතමෙසු ද්වීසු? මාතරි ච පිතරි ච. ඉමෙසු ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වීසු මිච්ඡාපටිපජ්ජමානො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවතීති.

''ද්වීසු, භික්ඛවෙ, සම්මාපටිපජ්ජමානො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවති. කතමෙසු ද්වීසු? මාතරි ච පිතරි ච. ඉමෙසු ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වීසු සම්මාපටිපජ්ජමානො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවතී''ති.

138. ''ද්වීසු, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාපටිපජ්ජමානො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති. කතමෙසු ද්වීසු? තථාගතෙ ච තථාගතසාවකෙ ච. ඉමෙසු ඛො, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාපටිපජ්ජමානො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවතීති.

''ද්වීසු, භික්ඛවෙ, සම්මාපටිපජ්ජමානො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවති. කතමෙසු ද්වීසු? තථාගතෙ ච තථාගතසාවකෙ ච. ඉමෙසු ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වීසු සම්මාපටිපජ්ජමානො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවතී''ති.

139. ''ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? සචිත්තවොදානඤ්ච න ච කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා''ති.

140. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? කොධො ච උපනාහො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’ති.

141. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? කොධවිනයො ච උපනාහවිනයො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’ති.

ආයාචනවග්ගො දුතියො.

(13) 3. දානවග්ගො

142. ‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, දානානි. කතමානි ද්වෙ? ආමිසදානඤ්ච ධම්මදානඤ්ච. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ දානානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං දානානං යදිදං ධම්මදාන’’න්ති.

143. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, යාගා. කතමෙ ද්වෙ? ආමිසයාගො ච ධම්මයාගො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ යාගා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං යාගානං යදිදං ධම්මයාගො’’ති.

144. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, චාගා. කතමෙ ද්වෙ? ආමිසචාගො ච ධම්මචාගො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ චාගා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං චාගානං යදිදං ධම්මචාගො’’ති.

145. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පරිච්චාගා. කතමෙ ද්වෙ? ආමිසපරිච්චාගො ච ධම්මපරිච්චාගො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පරිච්චාගා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං පරිච්චාගානං යදිදං ධම්මපරිච්චාගො’’ති.

146. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, භොගා. කතමෙ ද්වෙ? ආමිසභොගො ච ධම්මභොගො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ භොගා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං භොගානං යදිදං ධම්මභොගො’’ති.

147. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, සම්භොගා. කතමෙ ද්වෙ? ආමිසසම්භොගො ච ධම්මසම්භොගො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සම්භොගා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සම්භොගානං යදිදං ධම්මසම්භොගො’’ති.

148. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, සංවිභාගා. කතමෙ ද්වෙ? ආමිසසංවිභාගො ච ධම්මසංවිභාගො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සංවිභාගා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සංවිභාගානං යදිදං ධම්මසංවිභාගො’’ති.

149. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, සඞ්ගහා. කතමෙ ද්වෙ? ආමිසසඞ්ගහො ච ධම්මසඞ්ගහො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සඞ්ගහා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සඞ්ගහානං යදිදං ධම්මසඞ්ගහො’’ති.

150. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, අනුග්ගහා. කතමෙ ද්වෙ? ආමිසානුග්ගහො ච ධම්මානුග්ගහො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ අනුග්ගහා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං අනුග්ගහානං යදිදං ධම්මානුග්ගහො’’ති.

151. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, අනුකම්පා. කතමා ද්වෙ? ආමිසානුකම්පා ච ධම්මානුකම්පා ච. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ අනුකම්පා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං අනුකම්පානං යදිදං ධම්මානුකම්පා’’ති.

දානවග්ගො තතියො.

(14) 4. සන්ථාරවග්ගො

152. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, සන්ථාරා [සන්ධාරා (ක.)]. කතමෙ ද්වෙ? ආමිසසන්ථාරො ච ධම්මසන්ථාරො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සන්ථාරා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සන්ථාරානං යදිදං ධම්මසන්ථාරො’’ති.

153. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, පටිසන්ථාරා [පටිසන්ධාරා (ක.)]. කතමෙ ද්වෙ? ආමිසපටිසන්ථාරො ච ධම්මපටිසන්ථාරො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පටිසන්ථාරා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං පටිසන්ථාරානං යදිදං ධම්මපටිසන්ථාරො’’ති.

154. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, එසනා. කතමා ද්වෙ? ආමිසෙසනා ච ධම්මෙසනා ච. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ එසනා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං එසනානං යදිදං ධම්මෙසනා’’ති.

155. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, පරියෙසනා. කතමා ද්වෙ? ආමිසපරියෙසනා ච ධම්මපරියෙසනා ච. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පරියෙසනා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං පරියෙසනානං යදිදං ධම්මපරියෙසනා’’ති.

156. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, පරියෙට්ඨියො. කතමා ද්වෙ? ආමිසපරියෙට්ඨි ච ධම්මපරියෙට්ඨි ච. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ පරියෙට්ඨියො. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං පරියෙට්ඨීනං යදිදං ධම්මපරියෙට්ඨී’’ති.

157. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, පූජා. කතමා ද්වෙ? ආමිසපූජා ච ධම්මපූජා ච. ඉමා ඛො භික්ඛවෙ, ද්වෙ පූජා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං පූජානං යදිදං ධම්මපූජා’’ති.

158. ‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, ආතිථෙය්‍යානි. කතමානි ද්වෙ? ආමිසාතිථෙය්‍යඤ්ච ධම්මාතිථෙය්‍යඤ්ච. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ආතිථෙය්‍යානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං ආතිථෙය්‍යානං යදිදං ධම්මාතිථෙය්‍ය’’න්ති.

159. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, ඉද්ධියො. කතමා ද්වෙ? ආමිසිද්ධි ච ධම්මිද්ධි ච. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ඉද්ධියො. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං ඉද්ධීනං යදිදං ධම්මිද්ධී’’ති.

160. ‘‘ද්වෙමා, භික්ඛවෙ, වුද්ධියො. කතමා ද්වෙ? ආමිසවුද්ධි ච ධම්මවුද්ධි ච. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ වුද්ධියො. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං ද්වින්නං වුද්ධීනං යදිදං ධම්මවුද්ධී’’ති.

161. ‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, රතනානි. කතමානි ද්වෙ? ආමිසරතනඤ්ච ධම්මරතනඤ්ච. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ රතනානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං රතනානං යදිදං ධම්මරතන’’න්ති.

162. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, සන්නිචයා. කතමෙ ද්වෙ? ආමිසසන්නිචයො ච ධම්මසන්නිචයො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සන්නිචයා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං සන්නිචයානං යදිදං ධම්මසන්නිචයො’’ති.

163. ‘‘ද්වෙමානි, භික්ඛවෙ, වෙපුල්ලානි. කතමානි ද්වෙ? ආමිසවෙපුල්ලඤ්ච ධම්මවෙපුල්ලඤ්ච. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ වෙපුල්ලානි. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං ද්වින්නං වෙපුල්ලානං යදිදං ධම්මවෙපුල්ල’’න්ති.

සන්ථාරවග්ගො චතුත්ථො.

(15) 5. සමාපත්තිවග්ගො

164. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? සමාපත්තිකුසලතා ච සමාපත්තිවුට්ඨානකුසලතා ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’ති.

165. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? අජ්ජවඤ්ච මද්දවඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

166. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? ඛන්ති ච සොරච්චඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

167. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? සාඛල්‍යඤ්ච පටිසන්ථාරො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

168. ‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? අවිහිංසා ච සොචෙය්‍යඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

169. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරතා ච භොජනෙ අමත්තඤ්ඤුතා ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

170. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතා ච භොජනෙ මත්තඤ්ඤුතා ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

171. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? පටිසඞ්ඛානබලඤ්ච භාවනාබලඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

172. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? සතිබලඤ්ච සමාධිබලඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

173. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

174. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? සීලවිපත්ති ච දිට්ඨිවිපත්ති ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

175. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? සීලසම්පදා ච දිට්ඨිසම්පදා ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

176. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? සීලවිසුද්ධි ච දිට්ඨිවිසුද්ධි ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

177. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? දිට්ඨිවිසුද්ධි ච යථාදිට්ඨිස්ස ච පධානං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

178. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? අසන්තුට්ඨිතා ච කුසලෙසු ධම්මෙසු, අප්පටිවානිතා ච පධානස්මිං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

179. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? මුට්ඨස්සච්චඤ්ච අසම්පජඤ්ඤඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

180. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? සති ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’ති.

සමාපත්තිවග්ගො පඤ්චමො.

තතියො පණ්ණාසකො සමත්තො.

1. කොධපෙය්‍යාලං

181. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? කොධො ච උපනාහො ච…පෙ…. මක්ඛො ච පළාසො [පලාසො (ක.)] ච… ඉස්සා ච මච්ඡරියඤ්ච… මායා ච සාඨෙය්‍යඤ්ච… අහිරිකඤ්ච අනොත්තප්පඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

182. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ ද්වෙ? අක්කොධො ච අනුපනාහො ච… අමක්ඛො ච අපළාසො ච… අනිස්සා ච අමච්ඡරියඤ්ච… අමායා ච අසාඨෙය්‍යඤ්ච… හිරී ච ඔත්තප්පඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා’’.

183. ‘‘ද්වීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො දුක්ඛං විහරති. කතමෙහි ද්වීහි? කොධෙන ච උපනාහෙන ච… මක්ඛෙන ච පළාසෙන ච… ඉස්සාය ච මච්ඡරියෙන ච… මායාය ච සාඨෙය්‍යෙන ච… අහිරිකෙන ච අනොත්තප්පෙන ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො දුක්ඛං විහරති’’.

184. ‘‘ද්වීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො සුඛං විහරති. කතමෙහි ද්වීහි? අක්කොධෙන ච අනුපනාහෙන ච… අමක්ඛෙන ච අපළාසෙන ච… අනිස්සාය ච අමච්ඡරියෙන ච… අමායාය ච අසාඨෙය්‍යෙන ච … හිරියා ච ඔත්තප්පෙන ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො සුඛං විහරති’’.

185. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා සෙඛස්ස භික්ඛුනො පරිහානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ ද්වෙ? කොධො ච උපනාහො ච… මක්ඛො ච පළාසො ච… ඉස්සා ච මච්ඡරියඤ්ච… මායා ච සාඨෙය්‍යඤ්ච… අහිරිකඤ්ච අනොත්තප්පඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා සෙඛස්ස භික්ඛුනො පරිහානාය සංවත්තන්ති’’.

186. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා සෙඛස්ස භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ ද්වෙ? අක්කොධො ච අනුපනාහො ච… අමක්ඛො ච අපළාසො ච… අනිස්සා ච අමච්ඡරියඤ්ච… අමායා ච අසාඨෙය්‍යඤ්ච… හිරී ච ඔත්තප්පඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා සෙඛස්ස භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්ති’’.

187. ‘‘ද්වීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි ද්වීහි? කොධෙන ච උපනාහෙන ච… මක්ඛෙන ච පළාසෙන ච… ඉස්සාය ච මච්ඡරියෙන ච… මායාය ච සාඨෙය්‍යෙන ච… අහිරිකෙන ච අනොත්තප්පෙන ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ’’.

188. ‘‘ද්වීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි ද්වීහි? අක්කොධෙන ච අනුපනාහෙන ච… අමක්ඛෙන ච අපළාසෙන ච… අනිස්සාය ච අමච්ඡරියෙන ච… අමායාය ච අසාඨෙය්‍යෙන ච… හිරියා ච ඔත්තප්පෙන ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’.

189. ‘‘ද්වීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො ඉධෙකච්චො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. කතමෙහි ද්වීහි? කොධෙන ච උපනාහෙන ච… මක්ඛෙන ච පළාසෙන ච… ඉස්සාය ච මච්ඡරියෙන ච… මායාය ච සාඨෙය්‍යෙන ච… අහිරිකෙන ච අනොත්තප්පෙන ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො ඉධෙකච්චො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති’’.

190. ‘‘ද්වීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො ඉධෙකච්චො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. කතමෙහි ද්වීහි? අක්කොධෙන ච අනුපනාහෙන ච… අමක්ඛෙන ච අපළාසෙන ච… අනිස්සාය ච අමච්ඡරියෙන ච… අමායාය ච අසාඨෙය්‍යෙන ච… හිරියා ච ඔත්තප්පෙන ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො ඉධෙකච්චො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති’’.

කොධපෙය්‍යාලං නිට්ඨිතං.

2. අකුසලපෙය්‍යාලං

191-200. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා අකුසලා… ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා කුසලා… ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා සාවජ්ජා… ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා අනවජ්ජා… ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා දුක්ඛුද්‍රයා… ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා සුඛුද්‍රයා… ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා දුක්ඛවිපාකා… ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා සුඛවිපාකා… ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා සබ්‍යාබජ්ඣා… ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා අබ්‍යාබජ්ඣා. කතමෙ ද්වෙ? අක්කොධො ච අනුපනාහො ච… අමක්ඛො ච අපළාසො ච… අනිස්සා ච අමච්ඡරියඤ්ච… අමායා ච අසාඨෙය්‍යඤ්ච… හිරී ච ඔත්තප්පඤ්ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ධම්මා අබ්‍යාබජ්ඣා’’ති.

අකුසලපෙය්‍යාලං නිට්ඨිතං.

3. විනයපෙය්‍යාලං

201. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, අත්ථවසෙ පටිච්ච තථාගතෙන සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං. කතමෙ ද්වෙ? සඞ්ඝසුට්ඨුතාය සඞ්ඝඵාසුතාය… දුම්මඞ්කූනං පුග්ගලානං නිග්ගහාය, පෙසලානං භික්ඛූනං ඵාසුවිහාරාය…

දිට්ඨධම්මිකානං ආසවානං සංවරාය, සම්පරායිකානං ආසවානං පටිඝාතාය... දිට්ඨධම්මිකානං වෙරානං සංවරාය, සම්පරායිකානං වෙරානං පටිඝාතාය... දිට්ඨධම්මිකානං වජ්ජානං සංවරාය, සම්පරායිකානං වජ්ජානං පටිඝාතාය... දිට්ඨධම්මිකානං භයානං සංවරාය, සම්පරායිකානං භයානං පටිඝාතාය... දිට්ඨධම්මිකානං අකුසලානං ධම්මානං සංවරාය, සම්පරායිකානං අකුසලානං ධම්මානං පටිඝාතාය... ගිහීනං අනුකම්පාය, පාපිච්ඡානං භික්ඛූනං පක්ඛුපච්ඡෙදාය... අප්පසන්නානං පසාදාය, පසන්නානං භියොභාවාය... සද්ධම්මට්ඨිතියා විනයානුග්ගහාය. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ අත්ථවසෙ පටිච්ච තථාගතෙන සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්ත''න්ති.

202-230. ''ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, අත්ථවසෙ පටිච්ච තථාගතෙන සාවකානං පාතිමොක්ඛං පඤ්ඤත්තං...පෙ.... පාතිමොක්ඛුද්දෙසො පඤ්ඤත්තො... පාතිමොක්ඛට්ඨපනං පඤ්ඤත්තං... පවාරණා පඤ්ඤත්තා... පවාරණට්ඨපනං පඤ්ඤත්තං... තජ්ජනීයකම්මං පඤ්ඤත්තං... නියස්සකම්මං පඤ්ඤත්තං... පබ්බාජනීයකම්මං පඤ්ඤත්තං... පටිසාරණීයකම්මං පඤ්ඤත්තං... උක්ඛෙපනීයකම්මං පඤ්ඤත්තං... පරිවාසදානං පඤ්ඤත්තං... මූලාය පටිකස්සනං පඤ්ඤත්තං... මානත්තදානං පඤ්ඤත්තං... අබ්භානං පඤ්ඤත්තං... ඔසාරණීයං පඤ්ඤත්තං... නිස්සාරණීයං පඤ්ඤත්තං... උපසම්පදා පඤ්ඤත්තා... ඤත්තිකම්මං පඤ්ඤත්තං... ඤත්තිදුතියකම්මං පඤ්ඤත්තං... ඤත්තිචතුත්ථකම්මං පඤ්ඤත්තං... අපඤ්ඤත්තෙ පඤ්ඤත්තං... පඤ්ඤත්තෙ අනුපඤ්ඤත්තං... සම්මුඛාවිනයො පඤ්ඤත්තො... සතිවිනයො පඤ්ඤත්තො... අමූළ්හවිනයො පඤ්ඤත්තො... පටිඤ්ඤාතකරණං පඤ්ඤත්තං... යෙභුය්‍යසිකා පඤ්ඤත්තා... තස්සපාපියසිකා පඤ්ඤත්තා... තිණවත්ථාරකො පඤ්ඤත්තො. කතමෙ ද්වෙ? සඞ්ඝසුට්ඨුතාය, සඞ්ඝඵාසුතාය... දුම්මඞ්කූනං පුග්ගලානං නිග්ගහාය, පෙසලානං භික්ඛූනං ඵාසුවිහාරාය... දිට්ඨධම්මිකානං ආසවානං සංවරාය, සම්පරායිකානං ආසවානං පටිඝාතාය... දිට්ඨධම්මිකානං වෙරානං සංවරාය, සම්පරායිකානං වෙරානං පටිඝාතාය... දිට්ඨධම්මිකානං වජ්ජානං සංවරාය, සම්පරායිකානං වජ්ජානං පටිඝාතාය... දිට්ඨධම්මිකානං භයානං සංවරාය, සම්පරායිකානං භයානං පටිඝාතාය... දිට්ඨධම්මිකානං අකුසලානං ධම්මානං සංවරාය, සම්පරායිකානං අකුසලානං ධම්මානං පටිඝාතාය... ගිහීනං අනුකම්පාය, පාපිච්ඡානං භික්ඛූනං පක්ඛුපච්ඡෙදාය... අප්පසන්නානං පසාදාය, පසන්නානං භියොභාවාය... සද්ධම්මට්ඨිතියා, විනයානුග්ගහාය. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ද්වෙ අත්ථවසෙ පටිච්ච තථාගතෙන සාවකානං තිණවත්ථාරකො පඤ්ඤත්තො''ති.

විනයපෙය්‍යාලං නිට්ඨිතං.

4. රාගපෙය්‍යාලං

231. ‘‘රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති.

‘‘රාගස්ස, භික්ඛවෙ, පරිඤ්ඤාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, පරිඤ්ඤා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, පරික්ඛයාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, පරික්ඛයා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, පහානාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, පහානා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, ඛයාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, ඛයා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, වයාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, වයා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, විරාගාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, විරාගා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, නිරොධාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, නිරොධා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, චාගාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, චාගා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, පටිනිස්සග්ගාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, පටිනිස්සග්ගාය ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති.

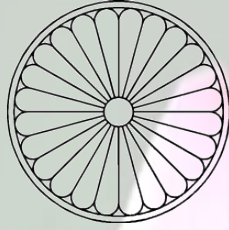
232-246. ‘‘දොසස්ස…පෙ.... මොහස්ස… කොධස්ස… උපනාහස්ස… මක්ඛස්ස… පළාසස්ස… ඉස්සාය… මච්ඡරියස්ස… මායාය… සාඨෙය්‍යස්ස… ථම්භස්ස… සාරම්භස්ස… මානස්ස… අතිමානස්ස… මදස්ස… පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, පරිඤ්ඤාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, පරිඤ්ඤා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, පරික්ඛයාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, පරික්ඛයාය ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, පහානාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, පහානා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, ඛයාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච

විපස්සනා ච. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, ඛයා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, වයාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, වයා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, විරාගාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, විරාගා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, නිරොධාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, නිරොධා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, චාගාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, චාගා ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, පටිනිස්සග්ගාය ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? සමථො ච විපස්සනා ච. පමාදස්ස, භික්ඛවෙ, පටිනිස්සග්ගාය ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා භාවෙතබ්බා''ති.

(ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.) [( ) එත්ථන්තරෙ පාඨො සී. స్యා. කං. පී. පොත්ථකෙසු නත්ථි]

රාගපෙය්‍යාලං නිට්ඨිතං.

දුකනිපාතපාළි නිට්ඨිතා.

සබ්බදානං ධම්ම දානං ජිනාති,
සබ්බරසං ධම්ම රසං ජිනාති;
සබ්බරතිං ධම්ම රතිං ජිනාති
තණ්හක්ඛයො සබ්බදුක්ඛං ජිනාති

(ධම්මපදය තණ්හා වග්ගො)

ධම්මාරාමො ධම්මරතො - ධම්මං අනුවිචින්තයං;
ධම්මං අනුස්සරං භික්ඛු - සද්ධම්මා න පරිහායති.

(ධම්මපදය භික්ඛු වග්ගො)

ධම්මො පනෙසො සුගතප්පසත්ථො,
තරණීව සංසාර මහණ්ණවස්ස;
බ්‍රහ්මාසුරාදීහි නමස්සනීයො,
රසො රසානං පරමො තිලොකෙ.

මහාගදො මච්චුජරා පහානො,
සබ්බීතිනාසාය විසෙසමන්තො;
සබ්බත්ථ දානෙන ච කප්පරුක්ඛො,
චින්තාමණී භද්දඝටොව ධම්මො.

ධම්මං විනා නත්ථි පිතාව මාතා,
තමෙව තාණං සරණං පතිට්ඨා;
තස්මා හි භො කිච්චමඤ්ඤප්පහාය,
සුණාථ ධාරෙථ චරාථ ධම්මෙ.

(රසවාහිනී)

චිරං තිට්ඨතු ලොකස්මිං - සම්මා සම්බුද්ධ සාසානං!

ධර්ම දානය පිණිසයි.........